

**KÜLTÜREL VE SOSYAL HİZMET
MODELİ OLUŞTURULMASI İÇİN
YOKSULLUK ARAŞTIRMASI**

Bu araştırma Toplumsal Dayanışma Gönüllüleri Derneği (TODAG) nin kamu yararına bir çalışması olup, Dernek başkanı Yıldırım KILINÇASLAN' ın koordinatörlüğünde ve Ankara Kalkınma Ajansının finans desteği ile gerçekleştirilmiştir.

**KÜLTÜREL VE SOSYAL HİZMET MODELİ
OLUŞTURULMASI İÇİN YOKSULLUK
ARAŞTIRMASI**

Salime TARİKÇİ

Fuat ERASLAN

Sosyal Bilim Uzmanı

Şehir Plancısı

Saha Araştırmacıları:

Emin Murat ALGIN,

Kamile BOSTAN AKYÜREK

Özlenen Deniz GEMİ

İÇİNDEKİLER:

Giriş	5 - 7
Kavramsal çerçeve (Yoksulluk ve Yoksunluk)	8 - 13
Araştırma yöntemi	14 - 18
Araştırmanın Evren ve Örnekleme Hedef Gruplar	19 - 21
Bulguların değerlendirilmesi	21 - 44
Belediye ne yapmalı?	45 - 51
Özer durumlarda özel ihtiyaçlar	52 - 54
Çocuklar Gençler Kadınlar Yaşlılar Engelliler	54
Çocuklar	54-59
Gençler	59 - 65
Kadınlar	65 - 70
Yaşlılar	70 - 73
Engelliler	74 - 76
Sonuç	76 - 84
Fotoğraflar	85
Kaynakça	86 - 88

GİRİŞ

Yoksulluk, çağrışımları açısından sert bir kavramdır. Tarih boyunca toplumlarda siyasi ve ahlaki bir sorun olarak süregeldiğini görmekteyiz. Literatürde çeşitli tanımları olmakla birlikte yoksulluk olgusu; temel yaşamsal araçlara ulaşamama/yoksun kalma, yoksul ise bu yaşamsal araçlara ulaşamayan ve risk altında hayatına devam etmek zorunda kalanlar olarak tanımlanabilir (MacPherson ve Silburn, 1998).

Günümüz toplumunda ise en temel ihtiyaç olan beslenme ile kültürde karşılık bulmaktadır. “Allah kimseyi açlıkla terbiye etmesin” sözü ile insan olarak düşkünlüğün varabileceği son nokta, yoksulluğun toplumdaki algısını tarif etmektedir. Bu noktadan başlayarak yoksullukla mücadeleyi kurgulamak gerekmektedir.

Yoksul; kişi, aile, ya da toplumun daha büyük kesiti olabilir. Ancak yoksulluk sadece yoksulun sorunu değil toplumun sorunudur. Bu nedenle, ekonomik ve sosyal politikalar vasıtasıyla refah ve güven içinde yaşamak tüm yurttaşların hakkı ve tüm kurumların sorumluluğudur.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 25. Maddesi; “Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır.” demektedir. Dolayısıyla yoksullukla mücadele aynı zamanda “hak” mücadelesi olarak da adlandırılabilir.

Yoksullukla mücadele noktasında, yaşıyanın dışında kişiler ve kurumlar çözüm ortağı olmak istediğinde, varlığını bildiklerini sandıkları sorunun aslında çok fazla bilinmez taşıdığının farkına varacaklardır. Çünkü “yok” son noktadır. Son noktaya müdahil olmak, hastaya ağrı kesici vermeye benzer. Ağrı kesici ile o an sorunu çözülmüş gibi olur, gerçek çözüme gidilmediğinde ise, hastalık iyi olmayacak hatta zararı çoğalacaktır. Yoksulluğun “ne” olduğu ve “nasıl yaşandığı” anlaşıldığı takdirde kurumların ve kişilerin çözüm konusunda konum alması olanaklı hale gelecektir. Bu çalışma yoksulluğun “ne olduğu” ve “nasıl yaşandığı” konusunun farkına varılmasına hizmet etmeyi hedeflemektedir.

Bilimsel olarak ortaya çıkan sonuçlar da yoksulluğun farklı çıktılarını işaret etmektedir. Yoksulluğun, sosyal hayata katılımımda yetersizlik ve sosyal dışlanmaya zemin hazırladığı, bu nedenle de kentsel hayatın güvenlik,

barış ve uyumla ilgili gündelik hayat konularında yapısal sorun oluşturduğu gösterilmiştir.

Yoksulluk nedeniyle kısıtlanma ve yoklukla mücadele etmekte çaresiz kalma, aile içi, akran ya da gündelik ilişkiler içinde, yatay şiddet olgularında artışı açıklamada geçerli nedenlerden sayılmaktadır. Yoksullar kaygı, korku ve üzüntülerini öfke ve saldırganlığa dönüştüren davranış olarak da yaşamaktadır. Şiddetin neden olduğu insanlık değerlerini zedeleyen toplumsal yapıyı değiştirmek için yapılan mücadele aynı zamanda yoksulluğu yok etmek zorunluluğu nedeniyle sosyal politika gerektirmektedir.

Kamu kurumları ve özel kuruluşların müdahale planı için hazırlayacakları yol haritası önce yoksulluğun ne olduğu ve gündelik hayatta nasıl yaşandığının farkında olmaları gerekmektedir. Bu çalışma ile toplumsal dayanışma adına kamusal sorumluluk olarak, sosyal politika üretimine, sosyal hizmetlerin güçlenmesine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca yerel yönetimlerin yoksulluk bilgisi ve duyarlılığını arttırmak, hizmeti güçlendirmek, kentsel refah ve mutluluğa olumlu etki yapacaktır. Bilimsel bilgiyi çoğaltarak akademi için de kaynak üretilecektir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

YOKSULLUK VE YOKSUNLUK

Yoksulluk, birtakım ihtiyaçların karşılanamaması anlamına gelen geniş kapsamlı ve çok yönlü bir kavramdır. Bu nedenle yoksulluğu tam olarak açıklayabilmek için mutlak/görelî yoksulluk, kent yoksulluğu, çalışan yoksullar ve kadın yoksulluğu gibi kavramlar türetilmiştir. Çalışmanın açılımında ve yorumlanmasında zaman zaman bu kavramlar kullanılacaktır.

Yoksulluk sadece Türkiye değil, Dünya ölçeğinde insani bir sorundur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) 2000 yılında yayınladığı Binyıl Kalkınma hedefleriyle 2015 yılına kadar açlık düzeyinde yoksulluğun ortadan kaldırılmasını; olamıyorsa, yarıya indirilmesini birinci hedef olarak kabul etmiştir. 2015 yılında mutlak yoksulluk ya da açlık düzeyinde yoksulluk en azından 2000 yılına göre yarı yarıya azalmış mıdır, bilmiyoruz ancak hala mücadele edilmesi gereken insani bir yara olduğunun farkındayız.

Bir Anadolu atasözü, “zenginliğin kokusu bir evden 50 sene çıkmaz” der. Yoksulluk da benzer olarak bazı evlerden 50 sene kokusu çıkmayan bir yaşam normal haline gelebilmektedir. “Kronik yoksulluk” ya da “yoksulluk döngüsü” nesilden nesile akan süreçleri açıklamak için kullanılmaktadır. Yoksulluk nedeniyle göç olabileceği gibi göç nedeniyle devam eden yoksulluk olabilir.

Toplum içinde özel ihtiyaç sahibi kesimlerin yoksullaşma riski daha fazladır. Bu dezavantajlı grupta yer alanlara örnek olarak kadınlar, yaşlılar/hastalar, engelliler, gençler, çocuklar vb. verilebilir. İlgili kesimler ağırlıklı olarak evde, mahallede daha fazla zaman geçirdiğinden yerel yönetimin yerinde hizmetine de daha çok ihtiyaç duymaktadırlar.

Kadınlar ise özel bir yere sahiptir. Hem toplumsal cinsiyet eşitsizliğine uğramaları, hem ev işleri ve çocuk, hem de yaşlı, engelli bakımından daha fazla sorumluluk yüklenilmesi kadını yerel hizmet ihtiyacı açısından konunun merkezine itmektedir.

Kadınların sertifika ya da diploma gerektiren işlerde düşük eğitimli olmaları, hem de çalışma hayatındaki deneyim eksikliği, yoksulluk riskini erkeklere göre daha da artırmaktadır. Bu nedenle, kadınlar yoksulluğa daha fazla itilmekte yoksulluğu daha derin yaşamaktadırlar. Kadın yoksulluğu ya da yoksulluğun kadınlaşması gibi kavramların kullanılmasının yapısal gerekçeleri kadınların yoksulluğunun normalleştirmesine, kronik yoksulluğa razı olmasına da gerekçe sayılabilmektedir.

Kadınların yoksulluktan daha çok etkilenmeleri, araştırmanın mahallerde ve gündüz saatinde yapılması, katılımcıların ağırlıklı olarak kadın olması nedeniyle kadınların yoksulluk algısı ve yaşantısının daha derin olduğu üzerinde düşünmek gerekmiştir.

Kentlerdeki yoksulluk köydekilerle karşılaştırıldığında daha ağır şekilde yaşanmaktadır. Ev ekonomisinin paraya dayandığı kent hayatında olamayanın idaresi de olmamaktadır. Köyde kadınlar gelir elde etme zorunluluğu duymadan, yetiştirdikleri ya da topladıklarıyla zaman zaman oluşan krizleri idare edebilmekte kentte ise yardım kuyruklarını doldurmak durumunda kalmaktadır. Özellikle gıda yardımı için

erkeklerin daha fazla onur kırıklığı yaşadığı dolayısıyla yardım organizasyonlarının kadınlar üzerinden gerçekleştiği kaba gözlemlerle bile net bir biçimde görünmektedir.

Mutlak yoksulluk, temel ihtiyaçlarına yönelik, açlık sınırını tanımlayan bir kavramdır. Göreli yoksulluk ise, bireyin toplumdaki diğer birey ve gruplara göre konumunu “varlığını” gösteren karşılaştırmalı yoksulluk tanımıdır. Göreli yoksulluk “bireyin insanca bir yaşam sürdürebilmesi için yaşadığı toplumsal çevredeki temel altyapısal, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayamamasını ve birçok şeyden yoksun olmayı ifade eder.” (Sallan-Gül’2002: 109). Araştırmamızın yerel yönetim hizmeti bağlamında mutlak ve göreli yoksullukla mücadele için model tartışması tutarlı bir yaklaşımdır.

Kentte yoksulluk, ülkeye özgü toplumsal dönüşümlere dayanmaktadır. Kırsal kesimden gelen göç yoksulluk olgusuna gerekçe yapılmakta, ancak özellikle 1950-1980 yılları içinde kentteki ucuz, vasıfsız işgücünü karşılamak için köylünün göçe özendirildiği de başka bir bakış açısidir. Göçle birlikte kırdaki yoksulluğun kentlere,

gecekondu kültürü olarak taşındığı genel kabul görmüştür.

Kentlerdeki yoksulların çoğu göçle gelenlerden oluşuyor olabilir. Göçün nedenlerinin ülkedeki yapısal ekonomik sorunlardan kaynaklanmış olduğunu da akılda tutmak gerekmektedir. Göçle gelen kişiler veya aileler yoksulluktan ya da bölgesel şiddet olaylarından dolayı köklerini bırakmak zorunda kalmışlardır. Örneğin, Ankara, Çankaya İlçesinin Bademlidere, Boztepe mahallerinde Hakkâri ilinden çatışmalardan dolayı güvenlik nedeniyle göç edenler ve Van depreminden sonra barınma sorununu çözemeyen aileler yoğunlukla ikamet etmekte ve kentte birbirine tutunarak ayakta kalmaktadırlar.

Yoksulluk kültürü yoksulların oluşturduğu bir hayat tarzı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk kültürü bitmeyen, normalleşmiş yoksulluk durumuna karşılık gelmektedir. “Öğrenilmiş çaresizlik” olarak da tanımlayabileceğimiz bu tarz yoksulluktan çıkılabileceğini unutmuştur. Hizmet beklentisi en aza inmiştir. Bu noktada özellikle yerel yönetimlere görev düşmektedir. Mümkün olan başka bir dünyanın varlığını hizmet modelleriyle ortaya sermelidir.

Kaderci, soy süren, bastırılmış ve ne zaman nerede patlayacağı bilinmeyen bu tip yoksulluk yaşantısını hizmet yoluyla dönüştürmek yoksullukla mücadele olacaktır. İnsani gelişmenin, ilerlemenin durmayacağını, yaratıcı, üretken ve mutlu insanlar olarak yaşamanın bir insan hakkı olduğunu göstermek bir anlamda dışlanmaya karşı sosyal iyileştirme, kentsel yaşama katılım-uyum olacaktır.

Kent yoksulluğu yapısal bir sorundur. Kentte hayat “nakit para” hayatıdır. Çalışma yaşamı, sosyal yaşamın zenginliği genel olarak kentin zenginliği, yoksulluğu da kentlinin nakit yokluğunda yoksulluk, hizmete erişim yokluğunda yoksunluk olarak yaşanacaktır. Hizmet veren kurumların yoksulluğu ise hem yoksullukla hem de yoksunlukla mücadelede kriz yaratır. Krizi en az ya da hiç yaşamamak için kaynakların hizmet ihtiyacına göre, adil dağılımını sağlayacak yöneten iradeye kaynak oluşturacak bilgiyi sağlamak önemlidir. Göz kararı, el yordamı, siyasa zafiyet değil, bilimsel bilginin yol göstericiliğinde hizmet sunmak yoksullukla ve yoksunlukla mücadelede hakkaniyet taşıyan bir yol olacaktır.

Araştırma Yöntemi

Sosyal bilimlerin araştırma yöntemleri konusunda tartışmalar içinde uzlaşlar yaratmak araştırmacılar için görev niteliğinde önemli bir çabadır. Yerel yönetimleri ilgilendiren sınırlılıkta yoksulluk araştırması yapmak ve yapılan çalışmanın bilimselliğini göstermek örnek almak isteyecek araştırmacılar açısından gerekli görülmüştür.

Pozitif bilim adıyla da tanımlanan ağırlıklı olarak fen bilimleri, nesnel dünyayı araştırmacıyı araştırdığının dışında tutarak; inceleyip, anlamaya çalışır. Sosyal bilimlerde insan olma, aynı dili konuşma ve anlamının anlayanın sınırlılıklarıyla ilgisinden dolayı, dışarıda olmak olanaklı gibi görünmemektedir. İnsani olanı araştırmak için dışarıda konum almak veri toplamaya engel olabildiği gibi alanı kendi öznelliğinin dışında kavramanın olanaklarının olup olmadığını da ayrıca tartışma konusudur (Kümbetoğlu, 2005).

İnsan ile yapılan çalışmalarda denek değil katılımcı denilmesi önemlidir. Çünkü insanla deney yaparak araştırmalara veri sağlamanın etik, hukuki sorumluluğu ayrı bir ağırlık, değerlerin rakamlarla ölçülme zorluğu da

ayrı bir ağırlıktır. “Bir insan ömrünü neye vermeli” sorusunu deneyle ya da sayıyla ölçemeyiz ki toplumsal bellek araştırmaları deneyimleri veri olarak kullandığında bile “değer” ölçen sayıyı bulamamaktadır. Ölçme ne denli tam yapılırsa yapılısın yaşamayı ölçemez. Yaşamak parçaların toplamından daha öte bir anlamdır. İçsel deneyim açığa öznel olarak çıkarılabilir ama belirli türden toplumsal koşulların ifadesi olabilmektedir (Kümbetoğlu, 2005). Özgürlüğü denemek, iyiyi-kötüyü test etmek olanaklı değildir olsa olsa betimlenebilir. İnsan ve toplumsal hayat mekanik değil, organiktir, yaşıyandır.

Pozitivist paradigma, fen bilimlerine benzer deneysel çözümler yoluyla olguların doğası hakkında genellemeler yaparak ve kurallara oturtmak amacıyla nicel verileri oluşturarak açıklayıcı-tümdengelimci bir yaklaşım izler. Araştırma zaten bilindiği varsayılan önermelerin doğrulanması ya da yanlışlanması amacıyla yapılan test etme yöntemini kullanır.

Fenomonolojik paradigma ise, insanın kendi dünyasını, kendi bakış açısını anlamaya çalışırken, nitel verileri ve tümevarımcı yaklaşımı kullanmaktadır (Akgül, 2004). Tümevarım yaklaşımında, araştırmacı, doğru ya da

yanlış ayrımını öne çıkarmadan, topladığı ayrıntılı verileri yorumlayarak anlamak istediği soruna ilişkin ana temaları ortaya çıkarma, topladığı verileri anlamlı bir yapıya kavuşturma bir kuram oluşturma çabası içindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Nicel araştırmada, araştırmacı az ya da çok bilen ya da bildiğini sanandır. Az ya da çok bildiği sayısal verilerin ölçmesiyle tamamen ya da kısmen doğrulanır. Bildiğini sanıyorsa yanlışlanır. Açıklamaya dair çalışmalarda üç beklenen sonuç vardır, önerme doğrudur, kısmen doğrudur ya da yanlıştır. Ancak araştırmacının aklının veya bildiğinin sınırlarının ötesinde öğrenme bu nokta da başlar, keşfetme, yani sayıların, araştırmacının bilgi ve akıl sınırlarının ötesine düşen, doğru yanlış ya da “ne varsa o” bilinebilir hale gelmelidir. Bu tip araştırmalar nitel araştırma olarak adlandırılmıştır.

Özetlersek, nicel araştırma, rakamlarla ifade edilebilen verilerin kullanıldığı, nitel araştırma ise sözlü ifadelerin yer aldığı araştırmalardır. Bazen birbirlerinin rakibi veya tamamlayıcısı olan bu iki yöntemin, güçlü ve zayıf olduğu yönler bulunmaktadır. Araştırmacının amacı, yöntemde nitel ya da nicel veri kullanılacağına da belirleyicisi

olmaktadır (Punch, 2005). Araştırma, varsayımların test edildiği, açıklayıcı amaçlarla yapılan bir çalışma olacaksa nicel, betimleme amacıyla yapılan bir incelemeyse nitel araştırmanın yöntem olarak kullanılması uygun görünmektedir. Biz araştırma kurgumuzu kısmen test edilebilecek verileri ekonomik ve sosyal konumunu açıklamak için kullansak bile kişilerin hizmet beklentisi, yoksulluk algısını betimleyen, bir yol izlenmiştir.

Araştırmamızda nedensellik ilişkisi bulmayı değil, katılımcıların bakış açılarını ve bölgesel farklardan kaynaklı özel hizmet beklentisinin betimlenmesi amaçlamaktadır. Beklenen sonuç ise genele uygulanabilir bir geçerlilik değil, duruma uygun tutarlılığı görmektir. Örneğin, sosyal çevrenin “hırsız” olduğu durumda hırsızlığın “kötü” sayılmaması tutarlılıktır ama genel olarak tüm sosyal gruplar için geçerli olamaz.

Hükmeden ve hükmedilen arasındaki sıcak savaş alanı olan gündelik hayat insanın kendisi olduğu hayattır. Bu araştırma kişilerin deneyimleri, günlük yaşantıları ve hayat bilgilerini yoksulluk ve yerel yönetim ekseninde anlamak ve yorumlamaktır. Neden-sonuç ilişkisini

açıklamak için yapılan nicel araştırmalar gündelik deneyimlerin anlamını derinlemesine kavramak için yetersiz kalmaktadır (Kümbetoğlu, 2005). Bu nedenle ağırlık noktası niteliksel araştırma yöntemleri ile kurgulanan bir yoksulluk araştırması olmuştur.

Araştırmamızda, yoksulluğu araştırılması gereken araştırmacının dışına dışen bir alan olarak kurgulamak zordur. Araştıran özne ve araştırılan konu-şey arasındaki otoriter, hiyerarşik ve bilgiyi araştırma nesnesinden alan araştırma kurgusu uygun bulunmamıştır. Araştırma yoksulluk ve yerel yönetim hizmeti bağlamında, özneler arası paylaşımın bilgi edinme ve o bilgi ile dönüşme/dönüştürmede etkin bir süreç olduğunu tartışmaktadır. Sadece fikir değil, duygunun da insani deneyimlerin bütünleyeni olduğunu kabul ederek yorumlama sürecine dahil edilmiştir.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi Hedef Gruplar

Araştırmanın evreni, Ankara ili Çankaya İlçesidir. Örneklemi de İlçenin doğusundan ve batısından, görel olarak daha yoksul ve varlıklı bölgeden kısmen temsil edecek düzeyde en az 120 kişiyle görüşme yapılacaktır. Muhtarlardan alınan referans bilgiler görüşülecek kişiler konusunda rehberlik edecektir. Bölgenin batısı ve doğusundan iki ayrı muhtar gurubuyla odak gurup görüşmesi yapılacaktır.

Görüşmelerin veri olarak değerlendirilmesinde hem içerik analizi hem de söylem analiz yapılacaktır. İçerik analizinde doğrudan görüşülen kişinin kendini nasıl tanımladığı ve kendine dair yoksulluk algısı gösterilecektir. Söylem analizinde ise, yerel yönetimden hizmet olarak beklentisi ve bu beklentilerin organize edilmesi, araştırmacıların gözlemleri değerlendirilecektir.

Araştırma muhtarların, yoksul olarak tarif ettiği kişilerin algısında, hizmet bekleyen, yoksunluk ifadelerinin derlenmesi öne çıkarılacaktır. Kentlinin “ne” istediği yönünde bir çalışma, mutlak ve görel yoksulluğun deneyiminin ve bölgeye özgü ihtiyaçların bilinebilmesi

için sayısal ölçümden ziyade betimleyici bir çalışma olacaktır. Sayılarla yapılan ölçümün yaşamayı ölçemeyeceği ve yaşayanın, kentlinin kendini anlatması, ihtiyacı olan hizmeti betimlemesi önceliği olacaktır.

En küçük yerel yönetim birimlerinden olan muhtarların bölgeleriyle ilgili kazandıkları deneyim ve bilginin yoksulluk çerçevesinde ortaya çıkmasının hizmet veren tüm kamu ve özel kimlikler için bilgi kaynağı olacağını düşünüyoruz.

Araştırma süreci içinde ağırlıklı olarak kadınlarla görüşme yapılması rastlantısaldır. Ancak çalışmanın gündüz saatlerinde ve mahallelerde yapılması görüşülen kişilerin ağırlıklı olarak kadın olmasını da normalleştirmektedir.

Araştırmacının katılımcı rolü olması, bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliğin olması önemli özellikleridir. Özellikle Çankaya bölgesindeki yoksulluğun diğer bölgelere göre daha az görünür olduğu kanaatindeyiz.

Yoksulluğun görünümlerinin ortaya çıkarılması kentin doğusu ve batısındaki yoksulluk algısının görülmesi Kanaat önderi olarak muhtarların bilgisinden yararlanmak Kamu ve ilgili STK'lar için kaynak oluşturacak; Toplumun “Çankaya zengindir” algısı içinde yoksulların kaybolduğunu düşünüyoruz. Bu nedenle; özellikle yerelde faaliyet gösteren Büyükşehir Belediyesi ve Çankaya Belediyesinin hizmet politikası konusunda dikkatini çekmek istiyoruz.

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kültürel ve Sosyal Hizmet Modeli Oluşturulması için Yoksulluk araştırması planlanırken, hem yerel yönetimler hem de kentli açısından ihtiyaca, beklentiye ve hizmet olanaklarına uygun bir ortak paydanın olabilirliği kurgulanmak istenmiştir. Ankara, Çankaya İlçesi yerleşik nüfus ve kentinin gündüz kullanım yoğunluğu ile büyük bir ilçedir. Kalıp yargılar, Çankayalının genel olarak varlıklı ve iyi eğitilmiş olduğu yönündedir. Bu İlçede yoksulluk araştırması, hem kalıp yargıların beslediği gerçeğin ne olduğunu hem de kentsel dönüşüm ve kentsel değişimden ilçenin ne düzeyde etkilenmiş olabileceğini sorgulayacaktır. Bu araştırma, hizmet

modeli oluşturmak için vatandaş katılımına odaklanan bir keşfetme çalışmasıdır.

Çalışmanın evreni Çankaya ilçesidir. 17 semt ve 124 mahalleden oluşan Çankaya ilçesi nüfus bakımından Ankara'nın ve Türkiye'nin en kalabalık ilçesidir. 2014 Adrese Dayalı Nüfus Sayımı verilerine göre Çankaya ilçesi 913.715 kişi yerleşik olarak ikamet etmekle beraber gündüz nüfusunun 2 milyon kişinin üzerinde olduğu hesaplanmıştır. Bu haliyle Çankaya ilçesi, kent nüfusları sıralamasına giriyor olsaydı 23. en kalabalık kent olacaktı. Sadece bu durum bile Çankaya ilçesi özelinde detaylı araştırma ve çalışmalara konu olması gerekmektedir.

Mekânsal olarak Çankaya ilçesi, Ankara antik kentinin merkezinde bulunmaktadır. Çankaya Belediyesinin İnternet sayfasında Çankaya ilçesinin konumunu bu antik kentin yükseklikle çevrelendiği ve bataklık olan bu çanağın kurutularak Cumhuriyet döneminde yerleşime açıldığı belirtilmektedir.

Çankaya Ankara kent merkezinin de ortasında yer alan büyük bir ilçedir. Ankara'nın doğu ve kuzeydoğusunda Mamak ve Altındağ güneyinde Gölbaşı batısında Yenimahalle ilçesi bulunmaktadır. Türkiye'nin en kalabalık

ilçelerinden olan Çankaya ilçesi kentsel işlevler ve kurumsal yapılar bakımından ülke yönetiminin de merkezi durumundadır. Ülkesel ve yerel ölçekte yönetim / idari birimlerini barındıran ilçe TBMM başta olmak üzere bakanlıklardan dünya elçiliklerinin neredeyse tamamı da ilçe sınırlarında bulunmaktadır.

Okul eğitimi seviyesi açısından ülke standartlarının üzerinde bulunan ilçede 10 adet üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerden örneğin, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Beytepe Kampüsü ve Ankara Üniversitesi, Tandoğan Yerleşkesi Ankara'nın en büyük ve kapsamlı devlet üniversitesidir. Bilkent Üniversitesi ise ilk vakıf üniversitelerinden olup, dünya çapında tanınan bir özel eğitim kurumudur.

Araştırma sürecinde, kaynak kişilerin genel olarak resmini tanımladıktan sonra kendilerinin durumlarını yoksulluk yaklaşımı içinde nasıl algıladıkları ve özel ihtiyaçları olan toplum kesimleri için önerileri değerlendirilecektir. Önerilerin yorumlanması sonucunda kentlinin etkin katılım sağlayabileceği hizmet modelinin ilkesi ve olanağı araştırmanın soyutlanabilir çıktısı olarak sunulacaktır.

Görüşme yapılan kişilerden 139'u mahallesini söylerken, 12 kişi Çankaya'da oturduğunu belirtmiştir. Olabildiği kadar ilçenin batısı, Çayyolu ve çevresi, ortası, Dikmen, Ayrancı çevre mahaller ve doğusu, Seyran bağları, Aşık Paşa ve çevresinde kişilerle görüşme yapılmıştır. Batı kısmının yeni kent ve kısmen varlıklı sayıldığı, orta kesimin kentin apartmanlaşma sürecine ilk dahil olduğu ve doğu kesimin hem gecekondulu hem de apartman tipi evlerden oluşması dikkatte alınmıştır.

Aşıkpaşa 3 kişi,
Ayrancı 8 Kişi,
Balgat-100. Yıl 11 Kişi,
Bağcılar 6 Kişi,
Beşevler 2 Kişi,
Boztepe 3 Kişi,
Cebeci 5 Kişi,
Birlik Mahallesi 8 Kişi,
Çayyolu 14 Kişi,
Çukur ambar 4 Kişi,
Dikmen 17 Kişi,
Dikmen İlker 2 Kişi,

Dikmen Huzur 2 Kişi,
Dikmen Öveçler 4 Kişi,
Emek 3 Kişi, Gazi Osman Paşa 3 Kişi,
İncesu 2 Kişi,
Kavaklıdere 3 Kişi,
Kırk konaklar 5 Kişi,
Kızılay 5 Kişi,
Kolej 3 Kişi,
Küçükesat, 2 Kişi,
Kültür mahallesi 2 Kişi,
Oran sitesi 8 Kişi,
Seyran Bağları 7 Kişi,
Ümit köy 7 Kişi,
Ve Çankaya 12 kişi ile görüşme yapılmıştır.

Toplam katılımcı	Kadın Sayısı	Erkek Sayısı
152	115	37

Çalışmamıza katılan kadınların sayısı erkeklere oranla oldukça yüksektir. Yerel hizmetin yerinde yapılabileceği

düşüncesiyle katılımında mahalleden olması uygun bulunmuştur. Kadın sayısının daha fazla olması çalışmanın gündüz saatinde mahallerde gerçekleşmiş olmasından dolayıdır.

Kadınların yaş aralıkları	Hiç Okula Gitmemiş	8 yıl ya da daha az	Lise	Üniversite	Yüksek Lisans Doktora	Toplam sayı ve % oran
20 - 30	-	1	4	9	1	15 %14,4
30 - 40	1	2	10	9	1	23 %22,1
40 - 50	1	4	8	17	-	30 %28,8
50 - 60	2	2	3	13	1	21 %20,1
60 - +	4	1	-	8	2	15 %14,4

Yaş verisini olamayan:

Toplamda 6 kişi bulunmaktadır. Bunlardan 1 kişi;8 yıl ya da daha az

2 kişi lise; 3 kişi üniversite

Hiç eğitim verisi olmayan: 2 kişi bulunmaktadır.

Görüşme yapılan kadınların eğitim durumları dikkate alındığında üniversite eğitimi almış kadın sayısının daha fazla olması, Çankaya İlçesinde oturanların eğitim düzeyi yüksek olduğuna dair toplumun genel bilgisine uyumludur. Ancak yaş ilerledikçe hiç okula gitmeyen kadın sayısındaki görece artış da kadınların okul eğitimi konusunda toplumdaki genel eğilimin değişim çizgisine işaret etmektedir. Kız çocuklarının okula gitmesi yönündeki toplumsal muhalefetin etki gücüne işaret etmektedir. Kadınlarla ilgili eğitim düzeyi ve kalifiyelik arttıkça yoksulluğun azalacağına dair kuvvetli bir varsayım ve kanıtları da başka araştırmalarda mevcuttur.

Erkeklerin yaş aralıkları	Hiç Okula Gitmemiş	8 yıl ya da daha az	Lise	Üniversite	Yüksek Lisans Doktora	Toplam sayı ve % oran
20 - 30	-	-	-	8	-	8 %21,8
30 - 40	-	1	2	5	1	9 %24,3
40 - 50	-	2	4	6	1	13 %35,1
50 - 60	-	-	1	4	-	5 %13,5
60 - +	-	-	-	2	-	2 %5,4

Yaş verisini olamayan:

1 kişi, 1 lise

Araştırmaya katılan erkeklerin eğitim durumlarına bakıldığında Çankaya İlçesinin yüksekokul eğitimi aldığına dair genel kanıyı desteklediği gözlenmiştir. Kadınlarla karşılaştırıldığında ise, hiç okula gitmemiş erkek yoktur. 8 yıl ya da daha az okula giden ise en azdır. Geleneksel olarak erkeklerin eğitim almalarının daha fazla desteklendiğine kanıt oluşturur nitelik görünmüştür.

Evde-odada toplam kaç kişisiniz?	1	2	3	4	5
Sayı	12	21	64	34	14

Gelir durumu algısıyla İlgili sorgulamamız “ben” değil “biz” içeriğindedir. Bu nedenle verilen yanıt en az iki kişilik bir ailenin bilgisi olarak kodlanmıştır. Yaşlı ya da boşanmış olmasından dolayı yalnız yaşayanlarla da görüşme yapılmış, ancak genel ağırlık gelir durumunun kişisel gelir olmadığı yönünde değerlendirilmiştir.

Kadın	Hiç evlenmemiş	Evli	Boşanmış/ayrı	Eşi ölmüş
Sayı	17	81	7	6
Oran	%15,3	%72,9	%6,3	%5,4

Tablo içeriği içinde evlenmemiş, boşanmış ya da eşi ölmüş kadın sayısı toplamda 30 kişiden oluşmuştur. 81 kişi, toplam sayının üç katına yakını evlidir. Ancak yalnız yaşayan kadın sayısı 111 kişi içinde 6 kişidir. Boşanmış kadınların çocuklarıyla ve aileleriyle aşama isteği ya da zorunluluğu görüşmelerde sözel olarak ifade edilmiştir. Özellikle eşi ölen ya da çocuksuz boşanan kadınların yalnız yaşadığı dikkat çekmiştir. Yaşlılık ve kadınla ilgili veriler kadınların erkeklere oranla daha uzun yaşadığı ve yaş olarak evlilik başlangıcında erkeğin büyüklüğü makul görüldüğünden yalnız yaşlı kadın sayısının daha fazla olduğu bu verilerle sınırlı kalmaksızın bilinmektedir.

Erkek	Hiç evlenmemiş	Evli	Boşanmış/ayrı	Eşi ölmüş
Sayı	13	21	3	-
Oran	%35,1	%56,7	%8,1	-

Erkekler de ise, 21 kişi evli, 16 kişide evli değildir. 37 kişi içinde 5 kişi yalnız yaşamaktadır. İlk bakışta ortaya çıkan orantısal olarak erkeklerin daha fazla yalnız yaşadığı yönündedir. Görüşme kayıtlarında özellikle boşanma öyküsü olanların evi ve çocukları bırakarak tek başına yaşamayı tercih ettiği yönündedir. Bir görüşmeci esnaf dükkânda kaldığını beyan etmiştir. Evliliklerin parçalanmasının kişisel ve toplumsal sorunlara yol açtığı bir gerçektir. Bu sorunlardan biri de parçalanmış mekân-ev sorunudur. Mekânsız kalmak ya da yeniden düzenlemek zorunda kalmak yoksullaşma durumu olarak da değerlendirilmiştir.

Cinsiyet	Gelir getiren işte çalışıyor	Gelir getiren işte çalışmıyor	Emekli/Çalışmıyor	Emekli/Çalışıyor
Erkek	25	6	3	3
Kadın	46	42	20	5

Görel olarak sayısal veri fazla olmasa bile erkekler ve kadınlar arasında gelir durumuna dair erkeklerin gelir getiren işte çalışmaması ya da gelirin olmaması nadir vaka olarak gözlemlenmiştir. Kadınların gelir getiren bir

işte çalışmama oranı daha yüksektir. Nakit ile sürdürülen kent hayatında kadın yoksulluğunun ilk göstergesi bu tür yokluk sayılabilir. Ayrıca kadınların eğitim düzeyi ve gelir getiren işte çalışmıyor olma oranı arasında doğrudan

Gelir Durumu	500-1000	1000-2000	2000-3000	3000-4000	5000	Geri ödemekte olan borcu olan	Geri ödemekte olan borcu olmayan
Geçir Durumunun Algısı							
↓							
Çok muhtaç Durumdayız	2%1,4	-	-	-	-	1%0,7	1%0,7
Dar geliri sayılırsınız	10%7,1	12%8,5	7%5	2%1,4	10%7,1	21%15,5	8%5,9
Orta halli sayılırsınız	10%7,1	15%10,7	29%20,7	18%12,8	7%5	35%25,9	43%31,8
Geçir durumumuz iyi sayılır	-	1%0,7	7%5	8%5,7	12%8,5	6%4,4	20%14,8

ilişki kurulabilir. Gelir getiren işi olan, emekli çalışan ve çalışmayan kadın sayısındaki orantısal olarak çokluğun yükseköğretim ve meslek sahibi olmayla ilişkisi görünmüştür.

Gelir durumu iki şekilde değerlendirilmiştir. Birincisi, net olarak haneye ayda kaç lira girdiğinin saptanması ve bu gelirin yoksulluk ölçüğünde değerlendirilmesi olmuştur. İkincisi ile hane gelirinin yaşam standardı olarak nasıl algılandığının tespitidir. Bu algı görüşülen kişinin yaşadığı bölgedeki konumunu işret edecektir. Ayda 1000 lira hane geliri olan kişinin orta halliyiz diyebilmesi, bölgesel olarak açlık sınırında yoksulluğa kanıt oluşturduğu gibi, kişilerin bunun bilincinde olmaması kronik yoksulluğun normalleşmesi olarak da değerlendirilebilir.

TÜRK-İŞ bülteni ocak sayısında, 2014 ocak ayının 4 kişilik aile baz alındığında açlık sınırı, 1099 TL, yoksulluk sınırı ise, 3580 TL olarak belirtilmiştir. Bu rakamlar 2015 yılına geldiğinde açlık sınırı 1256 TL, yoksulluk sınırı ise 4.093 TL olarak tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında araştırmamızın yoksul ve sınırda yoksulların kendi

durumlarını nasıl algıladığı ve gerçekte gelir durumu iyi sanılan iyi okul eğitimi almış meslek sahibi bireylerin yoksullaştığına dair kanıt oluşturduğu özellikle öne çıkarılması gereken bir veri olmuştur.

Gelir durumu 500-1000 TL olan kişilerin 1 kişi olarak yaşasa bile yoksulluk sınırının altında kaldığı net olarak ortadadır. Ancak bu kişilerin dar gelirliyiz, ya da orta halli sayılırız demeleri kendileri ile aynı durumda olan bir toplumsal tabakanın içinde oldukları ve bu durumu normal saydıklarını göstermesi nedeniyle kritik bir duruma işaret etmektedir. Çankaya İlçesi sınırları içinde açlık sınırında ya da bu sınıra yakın yaşayan topluluklar vardır.

Aylık geliri 1000-2000TL olan grup kendi muhtaç olarak nitelemediği halde aile geliri olarak yoksulluk sınırı içindedir. Kendilerini dar ya da orta halli olarak değerlendirmişler, 1 kişi gelir durumumuz iyi demiştir. Dar gelirliyiz ve orta halli sayılırız diyen kişilerin sayısı yakındır. Bu durum yoksulluk rakam olarak kesin veri olduğu halde komşularına ya da ailenin ihtiyaç saydıkları giderlerine göre algının değişimini göstermektedir.

Hane geliri, 2000-3000 TL olarak belirtilmiş olan kişilerle görüşme verileri, dar gelirliyiz diyen ve gelir durumumuz iyi diyen arasında denklik gözlemlenmiştir. Harcama biçimi, ailenin yaşadığı bölgeye göre algı değişmektedir. Çoğunluk ortak algı ise orta halli sayılırız olarak tespit edilmiştir. 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı Ocak 2015'de 4044 lira olarak tanımlanmışken, bu rakamın yarısı ya da biraz fazla gelir durumunun orta halli algılanması dikkat çekicidir.

Yapılan görüşmelerde, 3000-4000 arası hane geliri olduğunu söyleyen kişilerin, dar gelirli sayılırız algıları aza inmiş ve gelir durumumuz iyi diyenlerin sayısı artmıştır. Ağırlıklı olarak orta halli sayılırız diyenlerin olması ve ifade edilen gelirin dört kişilik bir aile için yoksulluk sınırları içinde olması, kişilerin yaşam refah beklentilerinin düştüğü ve yoksulluklarını normalleştirdikleri için orta hal ya da gelir durumunun iyiliği algısında görece olarak yükselme yaşandığı gözlenmiştir.

Hane gelir durumu 5000TL ve üstü olan görüşme kayıtlarında orta halli sayılırız ve gelir durumumuz iyi seçenekleri görünür olmuştur. Yoksulluk sınırının

rakamsal olarak aşıldığı gelir durumunun kent sakinlerinin genel olarak hoşnut olduğu gözlenmiştir. Ancak kentlinin genel olarak refah beklentisinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Çünkü yoksulluk sınırına dayanan gelir durumunun genel anlamda “iyi” olarak algılanması özellikle yerel yönetimlerin kendi hizmetlerini değerlendirmeleri için önemli bir kriter olmalıdır. Daha iyi olmayacağına dair inanç gelişmesini görmekte yarar vardır. “Beterin beteri var, aç açık değiliz, şükürler olsun” geleneksel yaklaşım içinde, daha iyisi değil, daha beteri üzerinden hayat algılayan kentlinin iyi hali dikkati çekmiştir.

Hane gelirinin genel olarak ihtiyaçları karşılayabildiği durum da görel olarak yoksulluk tanımlamasına olanak vermektedir. Geri ödemekte zorlandığı borcu olanlar içinde gelir durumunu iyi olarak algılayanlar, orta halli sayılanlar ve dar gelirlilerden oluşmuştur. Muhtaç durumdayız diyen kişiler için söyleyecek fazla bir şey yok, borcu olsun olmasın geliri giderini karşılamadığı kesindir.

Hane gelirini dar geliri olarak ifade edenlerin çoğunun, orta halli sayılanların yarısından fazlasının ve gelir

durumu iyi olanlarında yaklaşık dörtte birinin geri ödemekte zorlandığı borcu vardır. Eğer haneye giren gelir ihtiyaçları karşılayamıyor ve borçlanması durumunda ödeme güçlüğü çekiliyorsa bu hane yoksuldur.

	Bir yıl olmadı	2 yıl	5 yıl	10 yıl	10 yıldan fazla	Ankara Kökenliyim
Hayır	1 %0,6	-	2 %1,3	-	9 %6,02	5%3,44
Evet	-	4 %2,75	6 %4,13	9 %6,02	52 %35,86	52%35,86
Keşke Geri dönebilsem	-	-	-	-	1 %0,6	1%0,6
İlk fırsatta döneceğim	-	-	2 %1,3	-	1 %0,6	-

52 kişi 10 yıldan daha fazla süredir bu kentte yaşamakta, 52 kişi de Ankara kökenlidir. Sayların görece olarak söylediği Ankara göç almış, ancak göç hızı düşmüştür. Ankara bu kentin yaşayanları tarafından sahip çıkılan ait olunan bir kenttir izlenimi edinilmiştir.,

Ankara Doğumlu	Ankara Dışı	Yurt Dışı
56	92	4

Her insan bir beşiğe doğar. O beşik de hayatın başlangıcında sosyalleşmenin, kültürün sınırları ve fırsatlarının, yoksulluğun veya zenginliğin de göstergesidir. Görüşme yapılan kişilerin Ankaralı olmak ile ilgili değerlendirmeler yapılırken, köken ilişkisi de konu edilmiştir. Ankaralı olmak ve bu kentte yaşamaktan memnün olmak aidiyet duygusunun varlığı olarak yorumlanabilir. 56 kişinin Ankara doğumludur. 4 kişi yurt dışı olmak kaydıyla, 96 kişi Ankara'da doğmamıştır. Muhtemelen, 1950-80 yılları arasında kentin memur olarak çalışan ihtiyacından ve kırsal yoksullaşmadan göçenlerin kültürü ağırlıklı olarak Ankara yaşam kültürüdür.

	Soru 1	Soru 2	Soru 3	Soru 4
Evet	104	89	75	23
Hayır	44	56	72	123
Karasızlar	4	6	5	6

Soru 1: Doğumda, düğünde ve cenazede komşularınız destek oluyor mu?

Soru 2: Mahallede ki marketten üstünüzde para yoksa “ Bir ekmek alıp daha sonra verebilir miyim? ” diyebiliyor musunuz?

Soru 3: Mahallenizde ki parkta tanımadığınızın birini yanına güvenle oturup sohbet edebiliyor musunuz?

Soru 4: Yaşadığınız mahallede kendinizi dışlanmış hissettiğiniz oluyor mu?

Sosyal dışlanma yaşanıp yaşanmadığı her zaman bilince çıkmaz. Hatta örtük kalma ihtimali kişinin beklentisi oranında mümkündür. 152 kişiden 123’ü kendisini mahalle yaşantısında dışlanmış hissetmemektedir. 104 kişi doğumda, düğünde ve cenazede komşularından destek aldıklarını beyan etmiştir. Destek almayan bazı kişiler ise, özellikle apartman yaşantısı ve ağırlamakta zorlandıklarından dolayı bu desteği kendilerinin istemediğini özellikle vurgulamışlardır.

Görünür güven ilişkisi söz konusu olduğunda bu sayı bir miktar düşmüştür. Mahalle marketinden (bakkal sözcüğü bilerek kullanılmamıştır çünkü market ve kredi kartı

kullanımı veresiye alışveriş geleneğini yok etmiştir.) bir ekmek alıp parasını sonra verme talebi söz konusu olduğunda, 89 kişi mümkün olduğunu söylemiştir.

Güvenlik söz konusu olduğunda bu sayı biraz daha düşmüştür. Mahalle parkında tanımadıkları kişi ile sıkıntı duymadan sohbet edebilen kişi sayısı 75'dir. Sohbet edemeyen 72, karasızlarla toplanınca da 77 kişidir.

Tanıdıklarıyla toplumsal dayanışma davranışının güçlü olduğunu görebildiğimiz Çankayalının, güven ve maddi konu söz konusu olduğunda bu aynı güce sahip olmadığı görülmüştür. "Ekmek" bilerek seçilmiştir. Ekmek açlık, tokluk ayracıdır. Günde karşılaştığı ve ilişkide olduğu mekândan bir ekmek alamayanların yaklaşık görüşülen kişilerin üçte birini oluşturması ciddiye alınması gereken bir yabancılaşma göstergesidir. Söz konusu, güvenlik olduğunda kendi mahallesinde ve çevrede onu tanıyanların yaşadığı ve kendisini görebildiği yerde bile rastlantısal olarak bulunan ve parkta oturan kişi ile sohbet etmeyecek kişi sayısının görüşme yapılan toplamın yarı olması, güven yoksunluğunun göstergesi olarak yorumlanmıştır.

Yılda Kaç Defa Sinema, Tiyatroya ya da konsere gidersiniz	Hiç	Bir iki kere	Ayda Bir/Yılda 10-12	Haftada bir /Yılda 50-55
	20 %13,2	51 %33,7	61 %40,4	17 %11,2
Kararsızlar toplam	2 %1,3			

Bir kente sosyal içermeyi ortak kentsel mekânların ve olanakların kullanımı, sosyal dışlanmayı da o mekânlara ve olanaklara ulaşmanın önünde eneğe olması olarak en basit haliyle tanımlayabiliriz. Mahalle içerikli sorularda kolay ulaşılır dayanışma, güven ve güvenliğe dair sorgulama sosyal içirme hakkında fikir verse de mekânsal ve ilişkisel olarak ölçüm dar olduğundan tersinden sosyal dışlanmayı, var olsa bile örten veri olabilir. Mahallesinde toplumsal dayanışmayı yaşayan ve kentsel olanaklara erişme olanağı olmayan kişilerin varlığı kaba gözlemlerle bile bilinebilmektedir. Araştırma velilerinde kadın görüşmecisi sayısının çoğunluk olduğu tespit edilmişti. Bu durumda kadınların ev ve yakın çevresi ile dayanışma içinde olduğu ancak daha az güven ilişkisi kurdu, güvenlikle ilgili ciddi sıkıntısının olduğunu yorumlamıştık.

Kadınların içselleştirdikleri öz denetim ve güvenlik kaygısı kentin doğasında var olan yabancılaşma gerçeği karşısında kendisini kapatma ve içselleştirilmiş cinsiyet rolleri gereği, kendini gerçekleştirme ya da mutluluk beklentisinin yerini güvenli ortama razı olma duygusunun aldığı da göz önünde bulundurulmalıdır.

Sinema, tiyatro ya da konser en görünür kentsel olanaktır. Özellikle ücretli bir işte çalışmayan kişilerin zamanını yönetmesi ve boş zamanını hafta sonu olarak tanımlaması gerekmemektedir. Özellikle hasta, yaşlı ve çocuk bakımı kadınların sorumluluk yükü olarak dayatıldığından zamanını kendisi için boşaltmakta sorun yaşamaktadır. Bu durum özellikle kadınların boş zaman adı altında tanımlanan sosyal etkinliklere katılabilme olanağını da sınırlamaktadır. Ayda yılda bir böyle etkinliklere belki katılmaktadır. Görüşmelerimizde, haftada bir bu tip etkinliklere katılan kişi sayısı sadece 17'dir. Karşılığında hiç gitmeyen 20 kişi, yılda bir iki kere gidebilen de 51 kişidir. Ayda bir kere gidebilen de 61 kişidir.

Sinema, tiyatro veya konserler kent merkezlerinde sunulmaktadır. Hem etkinliğin ücreti hem de yol-yemek için ücret ödemek durumunda kalmak bu etkinlikleri lüks

tüketime dönüştürmektedir. Görüşmelerimizden edindiğimiz bilgi ile yorumlarsak Çankayalı orta halli sayılan kişiler resmi veriler ile karşılaştığında yoksulluk sınırı içindedir. Bu nedenle de yani yoksullukları kentsel otlaklardan yaralanmamasına yani sosyal dışlanmaya neden oluşturmaktadır.

Ayrıca yine görüşmelerden elde ettiğimiz veriler ve genel gözlemlerle de farkında olduğumuz bilgi gereği Çankayalının okul eğitimi ülke geneline göre yüksektir. Apartmanlaşma ve mekânda daralma gerçeği de dikkate alınırsa bu durum sosyalleşme ihtiyacını da çoğaltmaktadır. Yoksulluk veya ayrımcılığın giderilmediği sosyal politikalar nedeniyle sosyal dışlanmanın yüksek sayılabilecek oranda yaşandığı ilgili veriler dikkate alınarak yorumlanmıştır.

Yoksullukla ilgili kalıp yargılardan biri de, gecekonduda oturanlar ve kapıcıların yoksul olduğu algısıdır. Yaşanılan yerin görece olarak standartlardan aşağı olması toplam yaşam olanaklarının da aşağıda olduğuna dair fikir oluşturmuştur. Çankaya ilçesi genel olarak apartmanlaşmıştır. Gecekonduda mahalleri halen var olsa da onlar da kentsel dönüşüm sürecinde yeniden yapılandırılmaktadır. Gecekonduda yaşayan ve kapıcı dairesinde oturanlar açısından ev konforu bağlamında yoksunluk olduğu doğrudur. Gelir gider bütçelemesi konusu ve yoksulluk araştırılmaya ihtiyaç vardır.

Apartmanda oturanın, gelir durumunun iyi olduğuna dair kalıp yargının da aynı zamanda test edildiği araştırmamızda, görüşülen kişilerin çoğunluğunun, 119 kişi apartman dairesinde oturmakta, gelir düzeyi olarak yoksulluk sınırları içinde sayılan çoğunluğun apartmanda oturmakta kesiştiği de gözlemlenmiştir.

Hane nüfusu ve evde kendine özel alan yaratma konusunda gecekonduda veya kapıcı dairesinde oturanların sıkıntılı olduğu saptanmıştır. Bunun bir yoksunluk olarak tespiti ve yerel yönetimler mekan üretirken bu ihtiyacın varlığını bilerek, özellikle kendiyi kalmak isteyen, yetişkinler, ders çalışmak ya da kitap

okumak ihtiyacı duyanlar için uygunluk dikkate alınmalı ihtiyacı da görünmüştür. Apartmanlaşma, çocuk sayısında azalma, geniş aileden çekirdek aileye geçiş nedeniyle hane içinde özel alan yaratmak da genel anlamda darlığa rastlanmamıştır.

Yaşlı nüfusun yoğun yaşadığı mahallerde “yalnızlık” sorun olarak tespit edilmiştir. Ve yalnız kadın yaşının artacağı yönünde de tahminler vardır. Bu tespit ve tahmine dayanarak yaşlının hayatını kolaylaştırıcı önlem beklentisi ortaya çıkmıştır.

Yoksulluk en temelde açlık, barınma ve giyimle ilgili ihtiyaçların karşılayamayacak kadar savunmasız olma halinden, sosyal yaşam içinde var olamama, kentin olanaklarından yararlanmanın önünde engellerin olması gibi geniş açıda farklı niteliklemlerle tanımlanmaktadır. Somutlanabilir, rakamsal değerlerle yoksulluk tanımlanabileceği gibi, kişilerin hayat algısı ve kültürel kodlar arasında yoksulluk algısı olarak da betimlenebilir. Hizmet üretim somutlanabilir olan ile, beklentinin farkına varılması, hizmetin öncelikleri, yönelimi ve amacını planlamayı kolaylaştıracaktır.

Belediye ne yapmalı?

“Onu da Belediye Düşünsün”

Kültürel ve sosyal Hizmet Modeli Oluşturmak için Yoksulluk Araştırması, görüşme içeriğinde kişinin kendiyile ilgili bilgisi ve yoksulluk durumuyla ilgili algısının yanı sıra yerel yönetimlerden sorunların çözümü konusunda beklentileri de sorulmuştur. “Onu da belediye düşünsün” verilen yanıtlardan biridir. Özellikle yerel yönetimlerin kentlinin genel durumunu somut verilerle bilmesi, ve hizmet üretirken katılımı sağlaması, hizmetin kabulü ve sürdürülebilirliğinde olumlu etki yapar. Bu nedenle birlikte düşünmekte yarar vardır.

Geçmişten bu güne kentler sürekli büyüdü. İş vardı, köylü kente geldi işçi oldu. Yıllar önce bile olsa başka şehirden, köyden gelen kişinin, ailesinin kültürel ve sosyal olarak tutunup tutunamadığı yerel yönetimin sorunu olmuştur. Son yıllarda göç 30 yıl öncesine göre azaldı ama işsizlik artmıştır. Kalabalık, gürültülü, stresli ve aynı zamanda dar alanlarda yaşayan bireyler toplumu haline gelen kentin sosyal iyilik halini güçlendirmek yerel yönetimlerin alt yapı hizmetleri dışında kalan işidir.

Dikmen gecekondu bölgesinden bir görüşmecinin anlatısı “Çorumluyum. 2 kızım, 1 oğlum var. Kızımın biri evli, bir tane torunum var. 87 yılında buraya geldik. Evi kendimiz yaptık. Eltimlerle beraber yaptık evimizi, yan yana oturuyoruz. Bizim de tapu tahsis belgemiz yok. Aftan sonra yaptığımız için aftan yararlanamadık. Buraya gelmeden önce köyde oturuyorduk, çocuklarımızı okutmak için buraya gelmeye karar verdik, evi de onun için yaptık. Eşim de bende o zaman işsizdik. Eşim inşaatçı. Buraya mecburiyetten geldik. Ben köyde 30 gün okula gidebildim, okumadım ama okuryazarım. Kendim okula gidemediğim için ahtım vardı, çocuklarımı okutmak istiyordum. İkimizde işsiz geldik buraya, evimizi yaptık ve çok şükür çocuklarımızı okuttuk”. Yaklaşık 28 senedir Ankara kentinde yaşayan bu görüşmecimiz halen Çorumlu 'dur. Ankaralıyım kimliği özellikle göçle gelen yoksul ailelerde zorlanmaya neden olmaktadır. Özellikle, varoş, gecekondu ve merkez ayrışması sosyal içermenin yine yoksulluk süzgecinde olmadığını da gösterenidir. Ayrıca yönetimlerin siyasi zafiyetleri kentsel karmaşaya da neden olmuştur. Aynı zamanda yapılan bazı gecekondu tapu tahsis belgeli, bazıları da değildir.

Ankara'da yaşıyanlar genel olarak durumdan memnun görünmektedir. Göçle geldiği yere ya da başka kente gitmek isteyen sayı olarak azdır. İnsanın yaşadığı toprakla ruhsal uyum sağlaması hizmet üretimine katılım konusunda da istek yaratabilir. Bazı görüşmeciler de benzer çizgide, sosyal dengeyi gözeterek halkın kentsel yaşama uyumunun doğru olacağını beyan etmişlerdir. Sosyal katman, sınıf ayrımı yapılmadan aynı mekanlarda buluşmanın, örneğın Açık hava sineması, tiyatro ya da konserlerle toplumsal barışa katkı yapacağı ifade edilmiştir.

Sosyal ve kültürel çalışmalar yaparak insanlar arasında dayanışma duygusunu güçlendirilmesini yerel yönetimlerin görevi olarak kabul edenler vardır. Mahalle kültürü kabul edilip yaygınlaştırılarak, duygudaşlık sağlanmalıdır. Belediye insanların içinde yanında bu duygudaşlığın yaratılmasında bağ dokusu olmalıdır. Belediye mahalleleri, insanları birleştirici güç olmalıdır. Kent hayatının kuralları da bu süreçlerde öğretimleridir.

Kentlinin sadece kente değil dünyaya uyumu konusunda etkinlikler organize edilmelidir. Yabancı dil eğitimi desteklenmeli, okuma alışkanlığını geliştiren çalışmalar yapılmalıdır. Sanat ve edebiyat etkinlikleri ücretsiz olarak

düzenlenmeli, kültürel yönden kentli desteklenmelidir. Görüşmecilerin söylemine göre, bütün bu etkinlikler düzenlenirken mahalle muhtarlarının konuya dahil edilmesi uygun davranış olacaktır. “Toplumun fikir gelişimini sağlayacak çalışmalar yapıldığında gerisi gelir.” Toplumun fikri gelişiminin temel olduğuna dair görüşler ilçede oldukça yaygındır.

Kültür ve dayanışma merkezlerinin artması, desteklenmesi ve denetlenmesi de öneriler arasındadır. Yetkililerin çalışmanın içinde olması özellikle teknik sorunların çözümünde hız yaratacaktır. Eskiden aynı mahallede herkes selamlaşırken bu gün korku kültürü hakimdir. Toplumunu kaynaştırmak, güven ve güvenlik ortamı oluşturmak da yerel yönetimin katkı sunacağı işlerden sayılmıştır.

Bir görüşmeci; “Belediyenin toplumu bilinmesi gerekir. Sosyal dayanışma örgütleyen, halkala iççice ve geniş paylaşımcı olmalıdır. Halk belediyenin yanında olduğunu hissetmelidir. Belediyeler bir hayat oluşturup, görevlendirdiği kişiler görevlerini hakkıyla yapmalı ve üst birimlere haftalık aylık rapor sunulmalı yani belediyeçilikte ortak akıl hakim olmalıdır” demiştir.

Belediye sayılan sorumluluklarını yerine getirmeli ve takipçisi olmalıdır

Muhtarlar yaptığımız görüşmelerle, bireysel görüşmeler arasında mahalleyi, toplumu anlamak açısından farklar oldukça dikkat çekmiştir. Muhtarlar kadınların sığınmaevine ihtiyacı olduğu konusuna hiç değinmemişlerdir. Ancak kadınların yoksulluğu daha derin yaşadığını ifade etmişlerdir.

Bademlidere, Boztepe muhtarları yakın çevrelerinde semt pazarı olmadığını ifade etmişlerdir. Örneğin, marketten kilosu 4 lira portakalı, pazardan 2 liraya almak mümkündür. Hepsinin hemfikir olduğu Boztepe Mahallesi Çankaya'nın en yoksul mahallesidir ve her türlü destek ihtiyacı açıktır.

Görece zengin mahalle muhtarları da kendilerine gelen haciz kâğıtlarının geçen yıllara oranla çoğaldığını ifade etmiştir. Yoksullaşma genel artış eğilimindedir ve bölgesel önlemlerin dışında genel olarak da önlem almak gerekmektedir.

Seyranbağları, Ayrancı ve civarında yoksulluğun görmezden geldiği, yaşlı nüfusun apartmanda otursa da emekli aylığının çok düşük olduğu ve yoksulluk

sınırında ya da altında yaşadıkları söylenmiştir. Yardım ya da destek çalışması yapılırken de kurulacak mekanizmanın insan onuruna yakışır olması gerektiği özellikle vurgulanmıştır.

Bazı muhtarlar bölgelerindeki varlıklı ve yoksul insanları kayıt altına almakta ve varlığın ihtiyaç durumunda doğrudan yoksula iletilmesini sağlamaktadırlar. Bu tarz çalışmaların yerel yönetimler aracılığıyla yapılmasının mümkün olabileceği ve bu yolla toplumun kaynaklarını da hareketlenebileceği öneriler arsındadır.

Başka bir kaynak oluşturma deneyimi de , “sepete ekmek” adıyla yapılan bir destek eylemi olarak anlatılmıştır. Öğrenci evinin yoğun olduğu mahallede, örneğin 3 ekmek parası verip, 2 ekmeği kendine 1 tanesini de sepete uygulaması vardır. İhtiyaç sahibi sepetten ekmek alabilmektedir. Bu benzeri uygulamaların büyük marketlerde kampanya olarak yapılıp, belediye aracılığıyla ihtiyaç sahibine ulaştırılabilir düşüncesi tartışılmıştır

Kentsel dönüşüm ve yıkılan gecekondular, yapılan apartman bölgelerinde hem varlık, yokluk arasına uçurum olduğu hem de komşuluk ilişkilerinin

zayıflamasından, henüz yıkılmamış, ev sahipleri taşınmış gecekondularda ve parklarda madde kullanımının açıkça görüldüğü önlem almak gerektiği beyan edilmiştir. Yoksulluk, gençlik ve madde kullanımına yönelme arasında bağlantı olduğu vurgulanarak, gençlik politikasının acilen gündeme gelmesi muhtarlar tarafından ifade edilmiştir.

Muhtarların kendilerini hizmete ortak akıl üretmekte değersiz hissettikleri ve en azından kendi mahallerine yapılacak uygulamalarda sürece katılmak istedikleri her muhtar için ortak talep niteliğindedir. Hem seçilmiş hem de mahallede ikamet eden kanat öneri kimliği ile yerel yönetim faaliyetlerine etkin katılmalarının toplumsal yararı arttıracığı da söylenmiştir.

Kültürel ve sanatsal çalışmaların mahallenin sosyal bağlarını güçlendireceği, Ankaralı kimliği oluşturmaya katkı sağlayacağı, mahallede sanata erişimin yoksul için fırsat olacağı üzerinde önemle durulmuştur. Yoksulluk ve yarattığı yoksunluklarla başetmek, kentsel refahı arttırmak için çok yönlü ve işbirliği içinde çalışılmanın zorunluluğu hem bireysel görüşmelerde hem de kanat önderleriyle yapılan toplantılarda ortaya çıkmıştır.

Özerk Durumlarda Özel İhtiyaçlar

Güç ve iktidar ilişkileri bağlamında sınıf, cinsiyet ya da bölgesel ayrımcılık varsa, oluşan dikey bölünmeleri korumak için yani üste olan üste kalmaya devam etmek için şiddet uygulamakta ya da alta olanın alta olması gerektiğine razı etmektedir. Bu ilişki biçimi toplumun tümünde, aile içinde, en az iki kişinin olduğu her mekânda gerçekleşebilir.

Yoksulluk söz konusu olduğunda da herkes yoksul olmadığından bu tip dikey bölünmelerden söz etmek yanlış olmaz. Yoksulluk, çözmek için yeterli ve gerekli müdahale yapılmıyorsa bu durumda bazı insanların yoksul olması ya da yoksul kalması sistemin yapısından kaynaklı bir üründür. Böyle değilse, yani yoksulluk sorununu çözmek isteyen, ayrımcılık yapmak istemeyen, ayrımcılığa razı bireylerin insani değer olarak yanlış olduğuna inanç varsa yöneten iradede önce yoksulluğun ne olduğunu, sonra özerk durumlar ya da kişilerin özel durumlarında nasıl yaşandığını farkında olmak çözümün ilk basamağı olacaktır.

Araştırma sürecinde yaptığımız görüşmelerde yerel yönetimden yoksulluk ya da yoksunlukları giderme

konusunda beklentilerini sorguladığımızda, “belediye” algısının kaldırım, park, yol, otobüs ve vergi dışında fazlaca bir anlam çağrıştırmadığı, sosyal ve kültürel alanda yapılan çalışmalarında görevden ziyade siyasi yatırım olarak değerlendirildiği izlenimi edinilmiştir.

Bu nedenle yerel yönetimler, seçilmiş oldukları coğrafi alanın ortak sorunlarına yanıt bulmak durumunu, sadece mekân ortaklığı ile sınırlayan algıyı değiştirmek görevini de üstlenmelidir. Görüşme yapılan kişiler, “ne yapılabilir” sorusunun karşılığını düşünürken “neye muhtaç” sorusu sorulmuş gibi yanıtlar vermişlerdir. Sorunun içeriğinde “kentli neyi hak eder” kavrayışı yoktur. Çünkü coğrafi mekânı düzenlemekle sorumlu tutulan yerel yönetimlerin hak edilen değil muhtaç olunanı giderme görevi vardır algısı görüşme yapılan kişilerin algısı olarak yorumlanmıştır.

Ayrıca, çalışmayı gündüz saatlerinde ve mahallelerde yürüttüğümüzden dolayı görüşmeciler ağırlıklı olarak kadınlardan oluşmuştur. “Kız anadan öğrenir sofrayı düzmeyi, oğlan babadan öğrenir sohbet etmeyi” diyen ya da “söz gümüştür, sukut altındır” diyerek sessizliği öven özellikle kadınların sessizliğini öven toplumsal iletişim anlayışında, kadınlar söylemeye değer olanın en

savunmasız insani durumlar olduğuna kanat etmiş olabilirler.

Savunmasızlık ve güvenlikle ilgili kaygı düzeylerinin yüksekliğinin başka bir göstergesi de, kadınlar için sığınmaevi, gençlerin suça yönelmesini engellemek için hizmet önceliği, yaşlı için evde sağlık bakımının nerdeyse çoğunluk görüşmecinin ana talebi olmasıdır.

Çocuklar Gençler Kadınlar Yaşlılar Engelliler

Çocuklar

Türkiye çocuklar için iklimi sert bir ülke. 22 Nisan 2015 tarihli T24 internet gazetesinin haberine göre, 1 milyon dolayında çocuk işçi var ve 1,3 milyon çocuk okula gitmiyor. Bu bilgi 2012 TÜİK çocuk işgücü anketine göre paylaşılmış. Çankaya İlçesi özelinde ise, Bademlidere, Boztepe, Aşıkpaşa, Dikmenin bazı mahallerinde kağıt toplayıcısı aileler var. Çocuklar da kağıt topluyor. Kendilerine geri dönüşüm işçisi diyorlar. İlköğretim zorunlu olduğundan, ilköğretim okullarına hem çalışıp hem okuyarak devam eden çocukların varlığı da bilinmektedir.

Ayrıca, ülke siyasetinde eğitim şekli sürekli tartışılıyor ve değişiyor. İlköğretime belirlenmiş bir sistemle uyum içinde devam eden bir çocuk, ortaöğretime geldiğinde yeni bir sisteme uyum sağlamak zorunda kalabiliyor. Maalesef çocuklarımız kendi kapasitelerine, arzularına uyumlu hedeflerini oluşturmadan, zaten en iyi olarak tanımlanan hedeflere ulaşmak için yarışmak zorunda kalıyor. Yoksul ve daha az okul eğitimi almış ailelerin çocukları da çoğu zaman yarışmadan yenik duruma itiliyor. Yerel yönetimlerin de doğrudan eğitim sorumluluğu yok. Eğitimi desteklemek yönünde tercihen sosyal hizmet ya da sosyalleşme içeriğinde yan yollardan katılım sağlıyor.

Tüm çocuklar için adil ve erişilebilir eğitim olanağı da yok. Bazı okullar, kastımız devlet okuludur, temiz, bahçesi ve sınıfları bakımlı olabilirken, bazıları yıkık dökük halde olabiliyor. Çankaya İlçesinde yapılan bir araştırmada gecekondu okulları ve “görece ayrıcalıklı” okulların, öğrencilerin ve velilerinin benzerlik ve farkları hakkındaki sonuçları görmekte yarar vardır (Kiraz, 2014). Gecekondu okullarında okuyan çocukların anneleri içinde lise mezunu, meslek sahibi olan azdır. Çoğu zorunlu olan ilköğretimden sonra okumamaktır. Babaları

düşük geliri ya da gündelik işlerde çalışmaktadır. Gelir durumları arasında görece ayrıcalıklı okullarda okuyan öğrencilerin velileri arasında fark oldukça fazladır.

Aynı araştırmada başka bir bilgide kamu olanaklarından yararlanma imkânının farklılığı ile ilgilidir. Gecekondu okullarına tadilat, tamirat gibi ihtiyaçların karşılanmasında veli talebi ve baskısı daha azdır. Görece ayrıcalıklı okulların bakımını kamu kurumlarına yaptırmak konusunda eğitim düzeyi yüksek velilerin daha kolay yol bulduğu idea edilmektedir. Sözü edilen okulların bakımı ve kullandıkları malzemenin sağlanması konusunda velilerin kamu görevlileriyle iletişim kurma, baskı oluşturma konusundaki becerilerinden dolayı daha kolay olmaktadır. Yoksulluk, yoksunluğu, sosyal dışlanmayı ve okul başarısında düşmeyi beraberinde getirmektedir.

Yaptığımız araştırmada, “eğitim durumu ve gelir durumu düşük çocuklara etüt dersi verilebilir” benzeri talepler oldukça fazladır. Yoksulluk nedeniyle eğitimde fırsat eşitsizliğini gidermek konusunda kentli yerel yönetime sorumluluk yüklemektedir. Başka bir beklenti de “kreşler, oyun odaları açılabilir” yönündedir. Kreş açmak yasal olarak milli eğitimin sorumluluğunda ya da

koordinasyonunda yürütülmektedir. Ancak “Çocuk Merkezi” gibi sıfatlarla gündüz bakımevi açılabilir. Ankara genelinde 2006 yılında 10 belediye kreşi vardır(Alkan, 2006)

Çankaya Belediyesinin 2014 yılı itibarıyla kreş -etüt sayısı 14’tür. Görünen o ki sorunun varlığı yerel yönetimler tarafından bilinmekte ancak hizmet yeterliliği konusunda talebe yanıt vermemektedir. Bu durumda yetki ve kaynak paylaşımı sorununun merkezi yönetimle çözülmesi gerekmektedir. Beklenti, yetki ve sorumluluğun dengesi hizmet görevini kolaylaştıracaktır.

Görüşmelerde, çocuklar için kafeler, parklar ve sokak etkinliklerinin çoğaltılması önerilmiştir. Oyun ve park alanları çoğaltılmalıdır. Oyun alanlarının ve parkların güvenliğine, temizliğine daha fazla önem verilmelidir. Bu alanlar kurgulanırken yaratıcılığı ve eğitimi destekler nitelikte olmalıdır.

Çocukların sanatla, edebiyatla iç içe büyümeleri Çankayalının önemseddiği bir konudur. Sanat, bilim, spor konusunda olanaklar arttırılmalıdır. Ücretsiz yüzme, basketbol, futbol kursları düzenlemek yerel yönetimin yapması gereken bir hizmet olarak beklenmektedir.

Çocuklar, etkin olmalı, eğlenmeli ve yaparak öğrenmelidir. Bilgisayara bağlanmış çocuklar görüşmeciler için kaygı nedenidir.

Araştırmamız da katılımcıların önerileri çocukların toplumsallaşması konusunda duyarlılık düzeyi yüksek önerilerden oluşmaktadır. Çocuklar için sosyal etkinlik içeriği olan projeler yapılmalıdır. Çocuklar bu yolla toplu yaşamın kurallarını öğrenmeli, bilinçli bireyler olarak yetişmelidir. Hayvanat bahçesi, müze, tiyatrolar için toplu gezi düzenlemelidir. kitap dağıtılmalıdır gibi hizmet beklentisi vardır. Çocuklar oturdukları ilçenin belediyesini tanımalıdır.

Çocuklar için açtık hava sinemaları, park etkinlikleri, yaratıcı projeler, sanatsal faaliyetler, geziler ama ağırlıklı olarak eğitim desteği vurgulanmıştır. Hatta bakıcı anne yetiştirilip ihtiyaç sahiplerinin ulaşmasında aracılık etmesi öngörülmüştür. "Parklarda köpeklerin ve belli yaş üstü çocukların uzaklaştırılması" gibi şaşırtıcı talepler de vardır. Ailelerin toplumsal barışın olmadığına ve çocuklarına zarar görme kaygısının yüksekliğini göstermesi açısından dikkate almakta yarar vardır.

Çocukların yaşam alanlarında ve eğitimde genel anlamda fırsat eşitliği sağlamak için her talebin duyarlılıkla dikkate alınması ve kendi talebini oluşturmak ve iletmekte sıkıntı yaşayan toplumsal kesimlerle de ayrıca çalışmak gerekmektedir. Birbiriyle yarışmak zorunda değil dayanışama içinde çocuk dostu bir kentte yaşamak tüm çocuklar için “haktır”.

Gençler

Araştırmada katılımcılara belediyelerin yapmaları gereklerle ilgili iki yakın soru sorulmuştur. Görüşmecilerin hizmet önceliğini sıralı olarak öğrenerek toplumsal duyarlılığın hangi özel ihtiyaç sahibini savunmasız bulduğu yoksunluk olarak özgün bir veri olacaktır. Gündelik hayat ilişkileri içinde gözümüzün gördüğü ve aklımıza, vicdanımıza yük olan eksik ilk birinci öncelik olacaktır.

Birinci soru, belediyelerin en başta yapması gerekenler, diğeri de kadın çocuk genç gibi özel ihtiyaç sahip gruplarla ilgili olarak belediyelerin yapması gerekenlerin öğrenilmesi içeriğindedir. Öncelik duyarlılığın bir anlamda test edilmesidir. Önerilerin ve yorumlarında dahil olduğu açıklama sorusu ise bu duyarlılığın anlamını

kavrayabilmek için düşünölmüştür.

Belediyelerin en başta yapması gereken aşağıdakilerden hangisidir?

A) Hamile kadınların hastaneye ulaşmasını kolaylaştırmalıdır.

B) Yoksul öğrencileri okul saatlerinde şehir merkezlerine taşımalıdır.

C) Yaşlıların ve engellilerin mecburen yapması gereken devlet işleri alışverişlerinde destek olmalıdır.

D) Mahallelerde konser, Açık hava sineması ve tiyatro etkinlikleri düzenlemelidir.

E) Gençlerin suçta itilmesini engellemek ve sosyalleşmesini sağlamak için etkinlikler düzenlemelidir.

Sadece bir tek cevap verenler:

A)	B)	C)	D)	E)
4	7	5	4	41

Çoklu cevap verenler

Toplam işaretleme sayısı	e) şikkını işaretleyenler	e) şikkını işaretlemeyenler
43	39	4

Belediyelerin en başta yapması gereken, hizmetin en acil, en vazgeçilmez olanı olmak durumundadır. Yoksul çocukların, engellilerin, hamile kadınların hayatını kolaylaştırmak ve gençlerin suça itilmesini engelleyecek etkinliklerle ilgili sıralama istendiğinde, gençlerin korunması birinci öncelik olarak ortaya konulmuştur. Katılımcıların, neredeyse yüzde 80'i "Gençlerin suça itilmesini engellemek ve sosyalleşmesini sağlamak için etkinlikler düzenlemelidir. " demektedir. Ayrıca tamamlayıcı açıklayana olarak katılımcıların yüzde 7 de yoksul öğrencilerle ilgili belediyelerin yardımda bulunması gerekliliği kanısındadır. Görünen o ki Çankaya'nın farklı bölgelerinde ikamet eden ve hayat tarzı, eğitim durumu farklı insanların ortak duygusu "gençler suça itilme riski ile karşı karşıyadır".

Araştırmamızın verileri genel anlamda "orta hâlli sayılırız" diyen kişilerin gelir durumu yoksulluk sınırında ya da altındadır. Ayrıca geri ödemekte zorlandıkları borcu olanlarda vardır. Bu durumda varsa ailedeki gencin de sosyal hayata dair ihtiyaçları zor karşılanıyor anlamına

gelmektedir. Tüketim toplumu olarak kenti değerlendirirsek, henüz kendi üretime katılmadığı için kendi geliri olmayan ve eğitim dışı zorunlu olarak zamanını dolduramayan, bu durumda “boş” kalan gencin risk altında olduğunu aşikârdır. Üstelik yoksulluk ya da çevresel olarak spor, sosyal etkinlik alanları ve organizasyonları konusunda da yoksunluk varsa risk büyümektedir.

Özelikle bağımlılık yaratan, yasal olarak satışa sunulan ya da yasa dışı pazarlanan madde konusunda belediyelerden koruyucu önlem niteliğinde sosyal etkinlik yapılması beklenilmektedir. Buna ek olarak katılımcılar gençlerle ilgili sanatsal ve eğitsel faaliyetlerin belediye tarafından yapılması düşüncesindedir.

Ayrıca muhtarla yapılan görüşmelerde de bu kaygının iletildiği tespit edilmiştir. Çalışmaya katılanların söylemleri analiz edildiğinde gençlerin suç sayılan davranışlara yönelmesiyle ilgili bir problemin olduğu hem kanaat önderi olan muhtarlardan hem de kişisel görüşmelerden anlaşılmaktadır.

Öneriler arasında sportif faaliyetlerin organizasyonu, mekânların çoğaltılması il akla gelendir. Gençlerin suç

itilmese bile evde bilgisayar başında zaman öldürmeleri katılımcılar açısından gencin sağlığını bozan, içine kapanmasına neden olan kötü alışkanlık olarak tarif edildiği dikkati çekmiştir. Üniversite öğrencilerine burs sağlanması, varlıklı ailelerden destek sunabileceklerin tespiti ve desteğin aktarılmasında aracılık etmesi yapılabiliyorlar arasındadır.

Gençliğin başlangıcı ergenlik dönemi bedensel ve ruhsal değişimin en fazla olduğu karmaşık bir dönemdir. Bu dönemde yoksulluk, ergeni suça ya da mutsuzluğa itebilmektedir. Özmen ve arkadaşlarının “Yoksulluğun Ergenlerin Ruh Sağlığına Etkileri” adlı çalışma bu konuya dikkati çekmektedir. 2008 yılında yayınlanan araştırmaya göre, ergen ailesinin algılanan gelir düzeyi ile depresyon, benlik saygısı, öfke, boyun eğici davranış, umutsuzluk, suçluluk ve utanç arasındaki ilişki incelendiğinde, ailesinin gelirin giderinin karşılamadığını düşünen ergenlerin daha depresif, boyun eğici, olduğu ifade edilmiştir. Öfkelerini yaşama ya da dışa vurma davranışı ise daha düşüktür. Bu baskılamanın nedenini çaresizlik duygusu ile açıklamışlardır.

Suça yönelmeyle ilgili duygusal gerekçe, hayır diyememe ya da bastırılmış öfkenin şekil değiştirmesi olabilir. Depresyon ise kişiliğinin şekillenme sürecinde gencin daha umutsuz olmasına ve yeterlilik duygusunun zedelenmesine neden olabilir. Suçluluk ve utanç duygusu ise sanki çare bulamaması kendinin sorunuymuş gibi algılamasında kaynaklanabilir. Bu durum da benlik saygısını düşürebilir. Bütün bu duygusal koşullanma da okul başarısını da olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla gencin yoksulluğuna ve etkilerini gidermeye dair müdahale ömür boyu sürebilecek izlerin derinleşmeden silinmesine aracı olabilecektir.

Gençlerin arada kalma konumları gereği özellikle eğitim sürecinde ücretli iş yapması zordur. Ancak gönüllülük gerektiren organizasyonlarda gençlerin öne çıkarılması hem toplumsal üretime katkı hem de dayanışma kültürünün gelişmesi anlamında yararlı olacaktır. Gönüllü çalışmalarına ilişki ve mekân sağlama görevi de yerel yönetimlere düşmektedir. Bu tip çalışmalara katılan genç için de ödül mekanizması oluşturulabilir. Örneğin kısa tatil, belediyede olanaklarından ücretsiz yararlanma sağlanabilir.

Yoksulluk nedeniyle gencin ihtilaçlarını yeterince karşılayamamak anne, baba tutumunu da bozacaktır. Güven veren, rehberlik eden, koruyup kollayan model olmak konusunda zafiyet yaşayan anne, baba ile değişen ilişki de aile içi dayanışma, barış duygusunu zedeler. Aileye tutunamayan genç tutunacak dal aradığında, yerel yönetimi bulursa, suça yönelme ihtimali de azalır, genel olarak mutluluk da artar. Genel anlamda yoksulluğun arttığı varsayımını doğru sayarsak, bu kaygının da, ihtiyacın da aciliyetinin farkına varmış oluruz. Araştırmamız da yerel yönetimlerin toplumun kaygısı ve beklentisini açığa çıkarmak aracılığını üstlenmiş olmaktadır.

Kadınlar

Toplumsal kaynaklara ulaşmada mahrumiyet, güçsüzlük, yoksunluk durumu ve sesini duyurmada yetersiz katılımı, sosyal dışlanmayı da içeren yoksullukla mücadelede yerel yönetimlerin sorumluluğu vardır. Hızla apartmanlaşma, yetersiz altyapı, kentsel mekânlarda yaşanan eşitsizlikler, sağlık eğitim ve kültürel olanaklara ulaşamama, kent hakkından mahrum kalma, genel anlamda kent yoksulluğunun tanımı olmaktadır.

Araştırmamız gündüz mesai saatinde görüşme yapmamız dolayısıyla kadın görüşmeciler ağırlığıyla yürüdüğünden, kadınların kent yoksulluğu ve mücadele yöntemleri hakkındaki kendilerini bilmeleri, algılamaları ve önerilerini kapsar niteliktedir.

Toplumsal hayata eksik katılım ve yoksulluğun, sosyal dışlanmaya zemin hazırladığı ve şiddet yaratan toplumsal koşullardan olduğu görüşü yaygın kabul görmektedir. Yoksulluk nedeniyle kısıtlanma ve sorunlarla mücadele etmek de çaresiz kalma, **yatay şiddet**, olgularında artış nedenlerinden sayılmaktadır. Türkiye toplumunda kadına yönelik şiddetin artama nedenlerinden birinin de toplumun alım gücünün azalması olarak nitelemek yanlış olmaz.

Görüşmecilerimizin çoğu, yerel yönetimlerin kadınlar için yapması gerekenlerden önceliği kadın sığınmaevi açmalıdır olmuştur. Hatta “her semte bir sığınmaevi olacak biçimde açmak”. Gerektiğine dair görüş vardır. Kadınların kent yaşamında cinsel şiddetten ne kadar fazla kaygı duyduklarının kanıtı sayılabilecek bu görüşü çok yönlü okumak gerekmektedir. Kadınlar kendilerini evde, sokakta ve kentte güvende hissetmemektedir. “Korku” kentsel yaşama katılımın en güçlü engelidir.

Kadının kendini karanlıkta, ıssızlıkta koşarak evine gitmesinin nedenini, evde de kendini güvende hissetmeyip, kriz durumunda sığınak aradığı gerçeğini açıklamak gerekmektedir.

Bazı öneriler kadınların genel olarak ihtiyaçlarının öğrenilerek, kusursuz işleyebilecek yapı kurulabileceği yönündedir. Sosyal ve kültürel etkinlikler yoluyla kadınların hayat kalitesi artırılabilir. Özel ihtiyaçları olan, ve sosyal yaşama katılamayan kadınlar için özel kurgulanmış etkinlikler planlanmalıdır. Örneğin, evinde hasta, yaşlı ya da çocuk bakmak durumunda olduğu için sosyal faaliyetlere katılamayan kadınlar için saatlik bakım imkânı sağlayıp, mahalleye de tiyatro, açık hava sineması taşımak öneriler arasındadır.

“Geri kalmış semtlerde kadınlar üzerinde çalışılmalı”, “dezavantajlı gurupların sosyal hayata katılımını kolaylaştırmak” gibi öneriler oldukça fazladır. Özellikle yüksek eğitilmiş kadın görüşmeciler konuyu sürekli kendilerinden uzak bir yerde anlamaktadır. Yerel yönetimin kadınlar için ne yapması gerektiği konusu sanki kendilerinin dışındaki kadınları ilgilendirmektedir. Kendilerini kurtulmuş kadın olarak gören kadınların, özde kendi ihtiyaçlarını anlatmakta zorlandıkları izlenimi

edinilmiştir. “Benim ya da bizim gibilerin de ihtiyacı vardır” demek, kendilerinin muhtaç olarak algılanmasından çekinmek olarak yorumlanmıştır.

Çocuklarla benzer olarak kadınlar için de eğitim içerikli beklenti fazlasıyla yer işgal etmektedir. Kadınların kendilerini geliştirmeleri için belediyeler kurs açmalıdır. Kursların bir kısmı meslek edinmek, bir kısmı da kendilerini geliştirmek için olmalıdır. Toplumdaki cinsiyet ayrımcılığından kaynaklı kadınların erkelere oranla eğitim olanaklarına daha az ulaştığı hem bizim araştırmamız da hem de başka araştırmalarda belirlenmiştir.

Ancak kadınların eğitilmesi gerektiğine dair görüşte okul eğitiminden ziyade çocuklarınkine benzer, terbiye olma, sosyalleşme eğitimi gerekir içeriğinde görüşler de vardır. Kadınların yapabilirliklerini ortaya çıkarabilecek, öz değerlerini güçlendirecek, özgürleştiren eğitim ile bu tip eğitim sarmal olarak karşımıza çıkmıştır. Kadınların toplumsal yapı içinde “ilkel” olduğuna dair bir yargının gizlendiği izlenimi edinilmiştir. Olumlu anlamda görüş bildirilse bile bu tip yaklaşımlar özünde ayrımcılık taşıdığından, kadın çalışması yaparken üstten bakan

anlayışında farkında olarak hizmet planlamak yararlı olacaktır.

Yoksulluk, işsizlik ve kadın konusunda yerel yönetimden beklenti çok yoğun değildir. İşsiz ve yoksul kadınlar için belediyelerin iş alanı yaratması önerilmektedir. Çalışmak isteyen ve çocuklarının bakım sorunu nedeniyle çalışamayan kadınlar için ücretsiz kreş ve etüt açılması daha fazla talep edilmektedir. Ayrıca kadınların ev eksenli çalışmalarını değerlendirecekleri, ev ekonomisine katkı sağlayacak pazar yeri ihtiyacı belirtilmiştir.

Kadınların kentsel yaşama katılımında pasif kaldıkları konusunda nerdeyse fikir birliği vardır. Bu nedenle, sosyalleşme kendini geliştirme odaklı kurslar düzenlenebileceği gibi, özel olarak kadınlara ait mekânların çoğaltılması da talepler arasındadır. Yürüyüş parkurlarının artırılması, yüzme havuzu, spor salonları genel olarak ihtiyaçtır. Kadınlar için kentin tarihi mekânlarına ya da şehirlerarası gezilerin düzenlenmesi de sosyal yaşama etkin katılım için yararlı bulunmuştur.

Genel anlamda kadına yönelik psiko-sosyal danışmanlık hizmetinin gereği vurgulanmıştır. Hatta ihtiyaç

durumunda belediye avukatlarının kadınları savunmasının hizmet modeline girmesi görüşü vardır. Kadına yönelik şiddetle ilgili kaygı düzeyi bu konuda da baskındır. Kadınlara daha fazla değer verilmesi gerektiği, düşüncesinden, kadınlara az değer verildiği sonucu çıkarılmıştır.

Yaşlılar

Yaşlı denildiğinde, doğal seyrinde güçten düşen, hayatta yapılabilecek olanları yapmış, biriktirdikleri ile yaşayan kişi akla gelmektedir. Dünya dilinde ise 65 yaş üstünde ve çalışma zorunluluğu olmayan kişi yaşlıdır. Yaşlılık, biyolojik, ekonomik, sosyal kavramlarla ortak tarif edilmektedir. “2012 yılında 60 yaş üstü bireylerin sayısı 809 milyon ve dünyanın toplam nüfusunun %11’ini oluştururken 2030 yılı için bu oran 1. 375 milyon ve toplam dünya nüfusunun % 16’sı olarak tahmin edilmektedir. Yine 2030 yılı için 6 ya üstü insanların sayısının 10 ya altı bireylerden daha fazla olacağı tahmin edilmektedir”(Buz, Beydilli, 2015,s558).Buz ve Beydilli Ankara ölçekli yaşlı, yalnız kadınlarla ilgili araştırmalarında kadınların çoğunun mutlak yoksulluk sınırının altında yaşadığını tespit etmişlerdir.

Yaşlılık, yalnızlık ve yoksulluk Çankaya İlçesinin de önemli sorunlarından. Yaptığımız araştırma içeriğinde, yaşlının özellikle sağlık bakımı ile ilgili yerel yönetimlerin destek olması gerektiği belirtilmiştir. Her insanın, ama savunmasız duruma gelen insanların özellikle insan olma onuruna yakışır nitelikte yaşamasını sağlamak, kamusal bir sorumluluk olarak dikkate alınmalıdır. Özellikle, yalnız ve yaşlılığı dolayısıyla yetmezlik yaşayan kişilerin kalan ömürlerini olabildiği kadar etkin, sağlıklı yaşamalarını sağlamak toplumsal bir görevdir.

Yalnız yaşayan ancak çeşitli nedenlerle yalnızlık istemeyen yaşlı için konut üretimi koşunda görüşmecilerimizin farklı düşünceleri vardır. Örneğin, 24 saat hizmet veren huzurevi, gündüz bakımevi, gündüz geriatri hastanesi gibi hem bakım yapacak hem de gündelik hayatlarını kolaylaştıracak kurumların yerel yönetim hizmeti olabileceğine dair öneriler sunulmuştur. Ayrıca evi olmayan, kısmen kendi geliriyle yaşayabilen, “sağlıklı” yaşlılar için sosyal konut üretmenin yaşlı yoksulluğu ile mücadelede önemli bir katkı olacağı da fikirler arasındadır.

Evinde yaşamak isteyen yaşlı için ailesi olsun olmasın, evde bakım hizmetlerinin güçlenmesi konusu

önceliklerdendir. Sağlık hizmetine erişim konusunda evde bakım dışında, hastanelere ulaşımında taşıma ambulansı koruyucu önlem olarak yerel yönetimin yapabileceği hizmet türü olarak önerilmektedir. Hastaneye yatma durumunda da ücret verebilecekler için ücretli, veremeyecekler için ücretsiz refakatçi sağlamada belediyeler sorumluluk almalıdır. Öz bakımını yapamayan yaşlı için haftada bir berber hizmeti de öneriler arasındadır.

Kuşaklar arası iletişimin güçlenmesi, sevgi, saygı kültürü yaşlının hayata sağlıklı mutlu tutunmasında gereklidir. Görüşülen kişiler, huzurevinde, kendi evinde ya da sokakta çocuklarla gençlerin yan yana geleceği etkinlikler düzenlenmesinin gereğinden söz etmiştir. Yaşlının sosyal kapasitesi güçlü kalırsa fiziksel ve ruhsal olarak çöküntü yaşamayı da gerileyebilmektedir. Bu yaklaşımla hem sağlık hizmetinden tasarruf edilerek ekonomik davranılmış olacak hem de yaşlı yoksulluğu ile mücadeleye katkı sunulabilecektir. Yaşlının kendi akranlarıyla buluşmasını sağlayacak etkinlikler de aynı amaca hizmet edecektir.

Yaşlının bağımsız yaşamını kolaylaştıracak, alışveriş desteği, ev temizliği, vergi dönemlerinde yakın mekânda

veya evde tahsil etme, dik yamaçlara merdiven ve yan taraflarında tutunmak için korunaklı çitler yapılması da önerilmiştir. Yapılacak her hizmetin, yaşlı, kadın çocuk ya da genç bağımsızlığını koruyan ve geliştiren nitelikte olması gerektiği öneriler arasındadır. Olabiliyorsa yakın veya uzak mesafe geziler düzenlemek de yaralı faaliyetlerden olacaktır.

Yaşlının üretimden çekilmesi emeklilik durumunu tüm hayata genellenmiştir. Ancak yaşadıkça yapılabilir olan şeyler vardır. Çocuklara eski masalların anlatılmasının organizasyonu yapılabilir. Tarihi yemekleri öğretmek kültüre katkı sunabilir ya da nikâh şekeri yapmak, patik örmek gibi üretime katılabilir gibi atölye tipi çalışmaları yaşlı için aracılığını yerel yönetimin tarafından yapılabilirliği savunulan düşünceler arasındadır.

Yaşlının kendi hayat deneyimi ve dünya hakkında edindiği görüşlerin toplumsal yaşama katkısı olmalıdır. Karar alan süreçlerine katılım konusunda duyarlılık gösterilerek yaşlı katılımı özendirilmeli, kolaylaştırılmalıdır. Yerel yönetimlerin kent konseyi ve meclis gibi tartışma ve tavsiye niteliği olan karar alma organlarında yaşlı lehine pozitif ayrımcılık yapılmalıdır önerisi de dikkati çekmiştir.

Engelliler

“Kapıcı dairesinde oturan kardeşimiz asgari ücretle çalışıyor. Babası yatalak, bez bağlanıyor. 9 aylık bebekleri var. Hanımı eğer kendi evde kalıp çocuk ve babasına bakabilirse gündelik işine gidiyor. Onurlu, gururlu insanlar. Kimseye anlatmıyorlar. Bakacak kimsesi olsa da yatalak bakımı çok zor. Çeken bilir. Belediyeler bakımevi açsa ne iyi olur” Engelli ile yaşamak söz konusu olunca görüşmecinin söylediği gibi, “çeken bilir”.

Başka bir görüşmede engelli annesi, “inşallah oğlum benden önce ölür”, demişti. Bir anneneyse böyle söyleten ancak ve ancak kendi olmadan oğlunun yaşayacağı her ne ise onun korkusu olabilir.

Muhtarlarımızdan biri görece varlıklı ailelerin oturduğu semtte, engelli çocuğu olan ailelerin çocuklarıyla mükemmel ilgilendiğini, onların sağlıkları ve eğitimlerine dair aksama olmadığını ancak kendilerinin çok bunaldığını ifade etmiştir. Belediye saatlik bakım veren engelliye uygun kreş ya da etüt açarsa bu ailelerin nefes alacağını söylemiştir. Mahallerinde akraba yoktur. Yakın komşuluk ilişkisi olsa bile engelliye bakmak konusunda sorumluluk almak istememektedirler.

Engelliler için yerel yönetim ne yapmalıdır sorusunun yanıtı genel anlamda görüşmecilerin zihni tek noktaya takılmış gibi görünmektedir. “Tüm belediye sınırları gözden geçirilerek engellilerin ulaşımına, hizmet almasına uygun biçimde düzenlenmelidir. Engelli, kursları ile engel türünün özelliğine göre eğitime ulaşmaları kolaylaştıracak biçimde açılmalıdır. Engellilerin engel türüne uygun spor aktiviteleri ve spor karşılaşmaları, yaz güz okulu planlanmalıdır”. Genel anlamda engellinin ulaşması konusunda fikir birliği vardır. Ancak nereye, ne amaçla ulaşması gerektiği konusunda düşünce çok sınırlıdır.

Belediyeler akülü araba vermelidir, engel durumuna göre ulaşım ücretsiz sağlanmalıdır. Engellilerin hayatını kolaylaştıracak önlemler ve engelli istihdamını arttıracak yollar bulunmasının gereği vurgulanmıştır. Alış verişleri yapılabileceği gibi, belirli gün ve saatlerde sosyal etkinlikler düzenlenmeli ve engellinin katılımı sağlanmalıdır. Sağlık ve eğitim hizmetleri konusunda duyarlılık geliştirilmelidir.

Araştırmamızın katılımcılarının, engelli algısının, bedensel engelli olarak sınırlı olduğu dikkati çekmiştir. Psikiyatrik ya da zihinsel engel tanınmamaktadır. Zaten engelli hayatı hakkında da “ulaşım” algısı ile sınırlı bir

farkındalık vardır. Bu konuda duyarlılık yaratmak ve engellinin sosyal içermesini sağlamak için her türeden engellinin “ben varım” diyebileceği sosyal politika gereği ortaya çıkmıştır.

SONUÇ:

Tarih boyunca toplumların önemli sorun ve gündem maddelerinden biri olan yoksulluk çeşitli bilimlerin önemli uğraş alanlarından. Özellikle 20. yüzyılın sonlarına doğru küreselleşen dünyada dillere pelesenk olan refah artışı ve zenginlik söylemlerinin aksine toplumların önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Dünya bankasının yoksulluk verilerine göre bir milyardan fazla insan açlık sınırı kabul edilen 1 ABD dolarının altında gelire sahip ve yaşamsal giderlerini karşılayamaz durumdadır. Türkiye’de de çözüm bekleyen konuların başında yoksulluk gelmektedir.

Yoksulluk iktisadi bir sorun gibi görülmeyle beraber sadece “para” boyutuna indirgenemez. Çünkü sosyal ve kültürel başka olumsuz çıktılar da içinde barındırmaktadır. İnsan hakları evrensel beyannamesinde tanımlandığı üzere; barınma, sağlık, giyim gibi yaşamsal ihtiyaçların tüm insanların hakkıdır.

Yoksullukla mücadele tam da bu nokta bir hak mücadelesi olarak da düşünülebilir.

Bu çalışma; toplumsal dayanışma adına kamusal sorumluluk olarak, sosyal politika üretimine, sosyal hizmetlerin güçlenmesine katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmamızda neden, sonuç ilişkisi açığa çıkararak, mekanik bir yaklaşımdan öte, katılımcıların bakış açılarını ve bölgesel farklılardan kaynaklı özel hizmet beklentisinin betimlenmesi amaçlamıştır.

Yoksullukla mücadele ve yoksulluğun önlenmesi merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin de görevidir. Hatta yerinden yönetim anlayışının bir gereği olarak yerel halkın sorunlarına karşı daha duyarlı olan yerel yönetimlerin yoksullukla mücadele alanında daha etkin politikalar geliştirmesi ve daha isabetli kararlar alması mümkündür. Yoksulluğun ne şekilde yaşandığı ve ne olduğunun anlaşılması, çözüme ilişkin aşama kaydedilmesidir.

Görüşmelerin veri olarak değerlendirilmesinde hem içerik analizi hem de söylem analiz yapılmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, en nihayetinde katılımcıların

yoksulluk algısı ve yerel yönetimlerden hizmet beklentisi belirlenmiştir. Buna göre; katılımcıların eğitim verileri Çankaya İlçesinde oturanların eğitim düzeyi yüksek olduğuna dair toplumun genel bilgisine uyumlu olmasına rağmen sanılanın aksine iyi okul eğitimi almış meslek sahibi bireylerin yoksullaştığına dair kanıt oluşturduğu veriler ortaya çıkmıştır.

Yoksulluk algısında yaşanan çevreye göre bir değerlendirme yapıldığı, Ayda 1000 lira hane geliri olan kişinin orta halliyiz diyebilmesi, bölgesel olarak açlık sınırında yoksulluğa kanıt oluşturduğu gibi, kişilerin bunun bilincinde olmaması kronik yoksulluğun normalleşmesi olarak da değerlendirilebilir.

Yoksulluk kültürü, yoksulların oluşturduğu bir hayat tarzı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk kültürü bitmeyen, normalleşmiş yoksulluk durumuna karşılık gelmektedir. “Öğrenilmiş çaresizlik” olarak da tanımlayabileceğimiz bu tarz yoksulluktan çıkılabileceğini unutmuştur. Hizmet beklentisi en aza inmiştir. Bu noktada özellikle yerel yönetimlere görev düşmektedir.

Araştırma sonucunda; yoksulluğun, sosyal hayata katılımıda yetersizlik ve sosyal dışlanmaya zemin

hazırladığı, bu nedenle de kentsel hayatın güvenlik, barış, uyumla ilgili gündelik hayat konularında yapısal sorun oluşturduğu gösterilmiştir. Özellikle kadınlar ve gençlerle ilgili güvenlik kaygılarının fazla olduğu görülmektedir. Bunun göstergesi olarak belediyelerden kadınlar için sığınma evi, gençler için suça itilmesini önlemek için hizmetlerin önceliği ve yaşlılar için evde bakım talebi görüşmecilerin ana talepleri olmuştur

Araştırmanın yapıldığı Çankaya ilçesinin özelliklerinden dolayı yani nüfusunun kalabalık (yerleşik nüfus yaklaşık 1 milyon) olması ve gecekondular yapılarından villalara uzanan değişik konut yapılarına sahip olduğu görülmektedir. Yani değişik sınıf, cinsiyet eğitim seviyelerinde birçok kentli yaşadığı bilinmektedir.

Çalışma sürecinde yoksulluğun ve yoksunluğun giderilmesi noktasında Belediye algısının vergi-imar dışında çok fazla bir anlam ifade etmediği sosyo-kültürel işleri ise siyasi bir mesele olarak algılamaktadır. Ayrıca belediyelerin kişilerin hak ettiği hizmetten ziyade muhtaçlığı giderme konusunda bir düşünün olduğu da tespit edilmiştir.

Yukarda belirtilen özelliklerden dolayı belediyelerin yoksullukla ve yoksunlukla mücadele için ana bir planın, sosyal politikasının olması gerekliliği görülmektedir. Yoksulluğu “nöbetleşe “hale getiren ve yeniden üreten yapıyı anlaması, özel ihtiyaç sahiplerine ilişkin özel politika üretme gerekliliğinin farkına varması gerekmektedir. Bu anlama/fark etme yoksullukla ve yoksunla mücadele niyeti olan yönetim birimleri için doğru ve yerinde müdahale araçları üretme durumunda çok önemli katkı sağlayacaktır.

Özel ihtiyaç sahiplerine özel politika gerekliliği de yoksullukla mücadele yöntemlerin başında gelmektedir. Çalışmada özel ihtiyaç sahibi olan çocuk, genç, kadın, yaşlı ve engelliler için yerel yönetimlerin politika üretmesi beklenmektedir. Yoksulluk temelli eğitimdeki fırsat eşitsizliğinin giderilmesi, kreş ve oyun odalarının açılması beklentisi bu sorumluluklardan bir bazıları. Görüşmelerde ayrıca çocukların var olabileceği oyun alanları, onların toplumsallaşmasını sağlayacak müze, hayvanat bahçesi gibi toplu gezilerin organizasyonların yapılması ve kültür sanat kurslarının belediyelerce verilmesi istenilmektedir.

Yaptığımız görüşmelerden edindiğimizi izlenimler, yoksullukla ve yoksunlukla mücadele konusunda, kültürel ve sosyal bir hizmet modelinin oluşturulması noktasında öncelikle kentli ile yerel yönetimlerin bağının güçlendirmesi, katılımın artırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Politikaları üretme ve uygulama aşamalarında özellikle kanaat önderi ile bilgi alışverişi yapılması gereklidir.

Sistemik hale gelmiş yoksullukla mücadelede bütüncül bir yaklaşım gerekmektedir. Planlamanın da toplumsal yapıyı oluşturan aktörlerle birlikte yapılması daha doğrudur.

Yoksulluk yaşanan gerçeklik olarak hem sonuç hem de nedendir. Yoksullukla mücadele için; yoksulluğu ortaya çıkaran etkenlerle mücadele ön sıralara alınmalıdır. Yoksulluğu oluşturan koşulların yok edilmesi temel yaklaşımdır. Yoksulluğun neden olduğu zararların görünür hale getirilmesi ve yoksulun kendisinin özne olduğu bir yapılanmada zararın giderilmesi çözümü mümkün hale getirebilir.

Özel ihtiyaç sahiplerine özel politikaların üretilmesi gerekliliği çalışma sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Örneğin çocuklar için eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlayacak ve kültürel ve sosyal yönlerine katkı sağlayacak metotlar üretmeleri gerekmektedir. Bunu yaparken bölgesel farkları göz önünde bulundurması gerekmektedir. Açılacak çocuk merkezleri ile kadınların gündelik hayata katılımları artırılabilir.

Çalışmalar sonunca da Çankayalının tiyatro sinema gibi kültürel aktiviteler katılımının sınırlı olduğu görülmüştür. Yerel yönetimin görevlerinden biri bu ihtiyacı karşılamak olduğundan onunla ilgili politik araçları üretmesi gerekmez. Mahallelerde yapılacak çeşitli aktivitelerle bu ihtiyaçlar giderilebilir.

Engelli ve yaşlının ortak özelliği görüşmecilerin algısında, kentsel mekânlara erişimde sıkıntı, sağlık hizmetinin evinde sağlanması ve öz bakım, temizlik gibi zorlayıcı ihtiyaçlarının karşılanmasında yerel yönetim desteğinin gerektiği yönündedir. Bu ve benzeri hizmetler kısmen yerel yönetimler tarafından verilmektedir, geliştirilebilir. Ancak engelinin sosyal yaşam olanakları içinde kendini yaşaması ve gerçekleştirilmesi, özgürleşme imkânı hakkında düşünce beyanı hemen hemen hiç yoktur. Bu bilgi, engellinin “ben varım” diyemediği bir toplumda yaşadığı kanaatine neden olmuştur.

Yaşlı algısı, çocuğun yaşamış durumu gibidir. Bakım, oyalanma, sevgi, saygı ziyareti sınırlaması dikkati çekmiştir. Oysa yaşlı biriktirebildiği her şeyle servet sahibi ve mirastır. Hayat deneyimi ve bilgisinin, özellikle sosyal yaşamın organizasyonunda değeri vardır. Kökü olan ağaç meyve verir. Yaşlının kendisini yük olarak hissetmeyeceği, sağlığının korunarak, üretime katılabileceği organizasyonlar yapmak yerel yönetimin sorumluluğundadır.

Yoksulluk ve dolayımında yoksunluk bilgisi ve algısının konu edildiği araştırmamız, genel anlamda okul eğitimi Türkiye ortalamasına göre yüksek Çankayalının yoksullaştığı, kentsel refaktan yeterince yararlanamadığı, görece daha az eğitilmiş özellikle iç çatışmalar, deprem nedeniyle gelen, Boztepe ve Dikmen'in gecekondü bölgesinde yerleşmiş ailelerin mutlak yoksulluk yaşadığı ortaya çıkmıştır. Ancak emekli, yalnız apartmanda yaşayan kişilerin de mutlak yoksulluk sınırına dayandığı ama yardım talep etmeyi onur sorunu saydığı da beyan edilmiştir.

Genç ve kadın konusunda, birincisi suça itilerek, toplumu tehdit etme, ikincisi de suç mağduru olarak tehdit altında algısı çok yüksektir. Hem suç işleme, hem de mağdur

olma durumunun yoksulluktan kaynaklı Şiddet ortamı ile ilişkisi doğrudan kurulmalıdır. Bu verinin tüm toplumun huzurunu, mutluluğunu ve geleceğini düŐünerek değerlendirilmesi ve diğer kurum, kuruluŐ ve ilgili uzman kişilerle bütüncül müdahale planı yapmanın gereği vardır.

Kaynakça

Akgül, O., (2004), “ Tümdengelim ve Tümevarım Yaklaşımları ve Uygulamaları”

Seyahat ve Turizm Araştırmaları Dergisi 4 (2), s.137-142

Alkan Ayten, (2006), Belediye Kadınlara da Hizmet Eder, KADER, Ankara

Bin Yıl kalkınma Hedefleri Raporu, 2010, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

Buz, S., Beydilli, E. (2015), “Ankara Örneğinde Yalnız Yaşayan Yaşlı Kadınların Gereksinimleri”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8, Sayı:17, s,557-570

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 25. Madde , tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203...

Gül, Hüseyin ve Sallan-Gül, Songül (2008), “Türkiye’de Yoksulluk, Yoksulluk

Yardımları ve İstihdam”, İç. Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları, (Derleyen: N. Oktik) İzmir: Yakın Kitapevi Yayınları s. 361-396

Kalaycıoğlu Sibel ve Rittersberger-Tılıç, Helga(2000),
Gündelikçi Kadınlar, Ankara, Su yayınları

Kiraz Zafer, (2014), “Okullar Arasındaki Ayrışmanın
Çözömlenmesi: Çankaya Örneği”, Akademik Sosyal
Araştırmalar Dergisi, Yıl:2, Sayı:7, s, 72-100

Körükmez, Lülüfer(2008), “Kent Yoksulluğu ile
Mücadelede Kadınların Geliştirdiği Stratejiler”, İ.ç.
Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları, (Derleyen: N. Oktik)
İzmir: Yakın Kitapevi Yayınları. 207-244

Kümbetoğlu, B, (2005), Sosyolojide ve Antropolojide
Niteliksel Yöntem ve Araştırma Bağlam Yayınları İstanbul

MacPherson, Stewart ve Silburn, Richard (1998),

“The Meaning and Measurement of Poverty”,

Dixon, John (Ed.), Poverty: A Persistent
Global Reality, Routledge, Florence, KY, USA.

Sallan-Göl, Songöl(2002), “Türkiye’de Yoksulluk ve
Yoksullukla Mücadelenin

Sosyolojik Boyutları: Göreliden Mutlak Yoksulluğa”, İ.ç.
Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları,(Ed. Y. Özdek),
Ankara: TODAİE Yayınları, s.107-118

Ekseninde, Ankara: Adres Yayınları

T24 (2015) “Türkiye'de 1 milyon çocuk işçi var, 1,3 milyon çocuk okula gitmiyor” 22 Nisan haber başlığı

Özmen, E ve arkadaşları (2008), Yoksulluğun Ergen Ruh Sağlığına Etkileri, Celal Bayar Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Projesi, Muğla

Punch, K. F., (2005), Sosyal Araştırmalara Giriş, Siyasal Yayınları, Ankara

Yıldırım,A., Şimşek, H., (2003), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (3. baskı) Seçkin Matbaası, Ankara.

